Гаспринский, И.
Географія с
атласомъ.
Бахчисарай, 1901.

Крым-Тат 3/248

اطلاسلی جغرافیا

محرر حوادث نامهٔ ترجمان اسماعیل غصپرینسکی‌نك ترتیبی

ایکنجی دفعه نشر اولنیور

باصلمسنه رخصت ویرلدی. س. پتربورغ دکابر ١٤ سنه ١٩٠٠

باغچه‌سرای

ترجمان غزته‌سنك طاش و حروفات باصمه خانه‌سنده طبع ایدلدی.

سنه ١٩٠١

Типо-литографія газеты «Переводчикъ» въ Бахчисараѣ.

1901

Дозволено Цензурою 14 декабря 1900 г. С.-Петербургъ.

106
1608

محرردن بر سوز

« ترجمان » اوقویانلرندن و سائر دوستلردن چوق ذوات کرام جهان نامه کتابی و دنیانك شکلنی کوسترن قارته‌لر سؤال ایتدکلرندن اشبو قارته‌لی جهان نامه ترتیب اولندی روسجه جغرافیالردن دیل بیلمیوب و عثمانلیجه جغرافیالردن کما‌لاً دیل آکلامیوب روسیه‌ده متوطن دین قرانداشلریمز استفاده ایده‌مدکلرندن بو اوستنده یاشادیغمز دنیادن بی خبر قالوب خیلی مضرت و نقصان گورملور ایدی بز عاجزلری الیمزدن کلدیکی قدر آچق و ساده ترکی دیلنده بو مختصر جغرافیایی ترتیب ایدوب جمله دین و وطن قرانداشلریمزه عاجزانه تقدیم ایدییورز. روسجه و عثمانلیجه و فرانسزجه فن جغرافیایه متعلق مختصر و مفصل کتابلره، کشفیات و معلومات جدیده موافق صورتده اوچنجی دفعه طبع اولنیور. جغرافیانك تعرافاتی قارته‌لره موافقدر برکشی کتابی اوقوب صره‌سنجه قارته‌لره دقت بیورسه فن جغرافیایه بر درجه آشنا اولمش و ایلروده دها تکمیل دها محکمل اطلاس و جغرافیالری اکلامیه موفق اولور.

(اسماعیل).

مقدمه

« جغرافیا » کلمه‌سی لغت یونانیه‌دن اولوب ارضك، طوپراغك تخطیط رسمی و احوالینك بیانی دیمك معناسنده‌در. جغرافیا فنی جهانی بیان ایدن بر فندر. کتب توراخده معلوم اولندیغی اوزره بو فن جلیل اك ابتدا مصرده میدانه چیقوب اك ابتدا چیزلمش و ترسیم اولنمش قارته دخی مصر اثر یدر بعده بو فن یونستانه کچدی و یونانیلرك سعی و غیرتی ایله خیلی توسیع اولندی، ترقی ایتدی.

زمان حلفاً عباسیه‌ده هر تورلی بیلوك و علوم و معارف هنکام توسیع و انتشارینه اهل اسلام زیاده غیرت ایتدیکده علمای اسلام بینده نیچه جغرافیون ظهور ایدوب اشبو فن جلیله دائر مفصل و مکمل کتابلر تصنیف ایتمشلر ایدی. مثلا ایکی یوز طوقسان سنهٔ هجریه‌ده ابوالقاسم عبدالله نام ذات شریف «کتاب المالك والممالك » کتابنی و اوچ یوز اوچ سنه‌سی ابو اسحق اصطر (بتاب الاقالیم) کتابنی و اوچ یوز یکرمی سنه‌سی محمد جیها حضرتلری (کتاب المسالك فی معرفت الممالك) کتابنی و اوچ یوز اوتوزده ابوالفدا حضرتلرینك (تقویم البلدان) کتابی ترتیب اولندیغی (مسعودی)و (شریف ادریسی) و (قزوینی) و (بهرام دمشقی) کبی علمای اسلامك بو فنده تألیفاتی اولوب آوروپالیلر بو فن جلیلی ابتدا کتب اسلامیه دن اخذ ایدوب یکی تحقیقات و کشفیات و تجربه لر و اولچمك جورمك ایله جغرافیایی چوق توسیع ایدرك بر فن عالی و حقیقی درجسنه قویدیلر.

جغرافیانك بحثلری

علم جغرافیا یك چوق موادن بحث ایدر. کرهٔ ارضك شکل و هیئت و حرکتی و نجوم و کواکبك اکا اولان نسبتی اعتباریله بحث اولنور ایسه (جغرافیای ریاضیه) دنیلور. کرهٔ ارضك طوپراقلری دکز و دریالری معدنلری نباتات و حیوانا‌تی بحث اولنور ایسه ـ (جغرافیای طبعیه) ـ دنیلور. کرهٔ ارضده موجود دینلر مذهبلر و تورلی طرق ظاهره و باطنه بیان اولنور ایسه ـ (جغرافیای دینیه) ـ و انسانلرك احکام سیاست و تدبیر امور ملك و ملتلری بیان و بحث اولنور ایسه ـ (جغرافیای سیاسیه) دنیلور.

اشبو تقدیم ایتدیکمز اصول جغرافیاده ریاضیاتدن بحث اولنمیوب جغرافیای طبعیه‌دن و مذهبیه دن مختصر معلومات بریلوب جغرافیای سیاسیه مفصلجه بیان اولنه‌جقدر.

جغرافیانك فائده‌سی

انسان نقدر چوق شی بیلسه شو نسبتده فهمی و ادراك عقلیه‌سی آرتار. دوغمش قریه‌سندن و محله‌سندن ماعدا بر یر کورمامش، جورمامش انسان ایله چوق بلده‌لری، ولایتلری و تورلی خلقلری کورمش انسان نقدر فرقلی اولدیغی جمله‌یه معلومدر؛ بوکا کوره دنیاده نه بار، نه یوق جمله‌سنی بیلمك فائده‌لی اولدیغنه شبهه‌می اولور؟ جغرافیا ایسه دنیانك هر تورلی حالندن خبر بریر.

انسان اوطوردیغی محلنی بیلمك لازم اولدیغی کبی ایچنده یاشادیغمز دنیایی دخی بیلمك کرکدر. باخصوص زمانمزده پاراخودلر، تیمور یوللر و تلغرافلر سایه‌سنده ممالکلر و ملتلر بر برینه کوب یاقین اولدیلر. قونشولریمز کمیدر، نیشلیورلر، نه ایله مشغوللر، نه ایله تعیش وکسب ایدییورلر، صناعتلری، معرفتلری نه کبی، اخلاقلری و طبیعتلری نه کبیدر، حاجتلری، فائده‌لری بارمی، بزه دوستلقلری یا دشمانلقلری اوله‌بیله‌جکمی، قوهٔ مالیه‌لری، صنایعه‌لری ادبیه‌لری و عسکریه‌لری نیجه‌در؟ وکذا و کذا بو کبی معلوماتلر هپ فن جغرافیادن تحصیل اولنور، شوبله‌که جغرافیایی اوقوب قارته‌لری دقتلوجه تفتیش ایدن آدم دنیایی کزوب کورمش کبی جمله ملك و ملتلرك حالنه آشنا اولور. انسان ایچون بو دنیاده بونلری بیلمك ضرردر.

اشبو فن جلیل جمله‌نك فهم و عقلنه آچقلق و ادراك بروب بصیرتنی زورلتوب توسیع ایتدیکندن غیری اهل تجارته مخصوصجه کرکی باردر.

مفصل یازلمش جغرافیالر هر بلده‌نك و مملکك حاصلاتنه و امتعه‌سنه حاجتنه و تجارتنه دائر معلومات بریر.

انکلیز تجارلری هر دیاره مناسبجه مقبول امتعه آلوب کلمه‌لری هر طرفك عادات و احوالاتنه آشنا اولقلرندندر. بو خبرلری هب علم جغرافیادن آلورلر.

جغرافیا غایت مهم بر فن اولدیغندن مدنی الکالرده معلومات جغرافیه طوپلامق وکشفیات جدیده ایتمك ایچون مخصوص « جغرافیا جمعیتلری » باردر. اك بیوك توره‌لر تجارلر و دخی پادشاهلر بو جمعیتلره اعضا بولنیورلر. جمعیتلر طرفندن دنیانك اك اوزاق مملکتلرینه مخصوص سیاحلر، مهندسلر و منجملر یوللانور؛ بونلر کزوب، دولاشوب، اولچوب، یازوب جهانك هر جهتندن خبر و احوالاتنه دائر تازه معلوماتلر کتوریییورلر و بوندن بویله کوندن کونه بیلوك و معلومات جغرافیه ترقی ایدییور.

پلان و قارته نصل ترسیم اولنیور

یوقارود. یازدیغمزدن علم جغرافیا کزمك، کورمك. اولچمك، تحقیق و تجربه ایتمك ایله طوپلانمش معلومات مختلفه‌دن عبارت اولدیغی اکلاشلدیغی صره‌ده کرهٔ ارضك اولمش و تورلی ممالکلرك اولمش شکل و قارته‌لری نیجه ترتیب اولندقلرینی بیان ایتمك لازمدر.

اوفاق بر کاغد اوزرنده قوجه بر دنیا یا بر الکا کوستریلورمی؟ بر چتندن بر چتی اوچ بش بیك ورست (چاقرم) اولان بر طوپراق یا دکز یارم آرشون بر کاغد اوزرینه نصل یرلشیور؟

РУМЯНЦЕВ. МУЗЕЙ БИБЛІО-ТЕКА КНИГИ

بو ایش نسبت و مقیاس یعنی اولچو ایله اولور مثلا تا- شکندایله اورنبورغ شهرلرینك آره‌سنی بیك ورست فرض ایتدیکمز حالده کاغد اوستنه شو ایکی بلده یی و ایکیسی اراسنده اولان قازاله و آقمسجد شهرلرینی حقیقته موافق صورتده اشارت و ترسیم ایتمك ایچون (یوز ورست) مسافهٔ حقیقه‌یی بر (ورشوق)ه نسبت ایدرلر شویله‌که حقیقتنده بیك ورستلك مسافه کاغد اوستنده تمام اون ورشوقلق بر چرکی ایله ترسیم اولنور. اورنبورغدن قازاله نیجه یوز ورست ایسه شو نسبتده ورشوق مقیاس ایله کاغدده اشارت اولنور، بر ورشوق یوز ورسته نسبت و مقیاس توتلدقده یارم ورشوق اللی ورست، چارك ورشوق یکرمی بش، رربشوقك اونده بر حصه‌سی اون ورسته مقیاس اولور.

(بر ورشوق) بش یوز یا بیك ورست مسا- فه‌یه دخی مقیاس توتله بیلور بو حالده پلان و قارته دها اوفاق اولور.

باغچه‌مزك یاکه صبانلق یرمزك پلانینی ـ قار تەسنی یاسایه‌لم، بیوك قارته‌لر نیجه ترسیم او- لندقلری بو امثالدن دها یخشی فهم اولنور. با- غچه‌نك بر بویو ایکی یوز ساژین ککلکی ایسه یوز ساژین باغچه‌نك اوك طرفنده بر حسارڈن اللی و اینکنجی خصاردن یکرمی بش ساژین یرده قو- یو بار. اوفاچق بر کاغد اوستنده پلان ایده‌یك. الك ابتدا مقیاس انتخاب ایتملی. یوز ساژین مسا فه‌یی بر ورشوقه مساوی توتابق یعنی ورشـوق مقیاس اولوب حقیقتده یوز ساژینه بدل اولمش اولسون. اشته بر بویو ایکی یوز اللی و بر بویو یوز ساژین اولان باغچه‌مز کاغده بر طرافی ایکی ورشـوق یارم و بر طرافی بر ورشوق بویده بر شکل صورتنده چیزیلور بو حالده باغچه‌مزك پلانی کاغدده بویله اولور.

باغچه‌نك پلانی

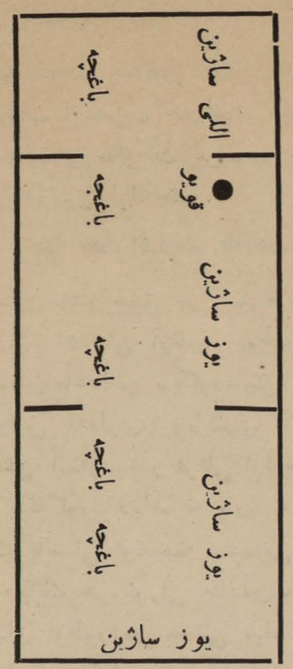

مقیاس بر ورشوق

قویو دخی بر طرفه اللی ساژین، ایکنجی طر- فدن چاریك (چیتوه‌رت) ورشوق اولچو ایله تعیین اولنمشدر.

شکل دنیا

اسکی زمانلرده عصرمزده اولدیغی کبی ادوات فنیه، کشفیات و پك چوق سیاحلر اولمدیغندن انسا- نلرك دنیا حقنده خبر و معلوماتلری نقص و یاکلش اوله‌جغی طبیعیدر. اسکی زمان انسانلری اکثر حالده اوز و طنلرندن ماعدا الکا و طوپراق کورمیوب، بیلمیوب معلوماتلری قیاسی و دها زیاده‌سی روایات و مبالغاتدن عبارت بولنمشدر. یدی باشلی ییلانلر، کمی یوتمش بالقلر، الما آر- مود یرینه کومش آلتون دوغران آغاچلر و سلوی یاکه پارمق بویو انسانلر موجود اولدیغی بوکبی مبالغات و اعتقاداتندن بولنمشدر.

حتی خیلی درجه کسب معارف ایدن مصریلر و یونانیلر دخی جهان و کائنات حقنده کشفیات و تحقیقات فنیه‌یه مالك اوله‌میوب جغرافیا ده و نجومده پك چوق خطالری اولدیغی اثرلر نده کورلمکده‌در. بونلرك خیلی خطالری تحقیقات و کشفیات جدیده ایله حکمای اسلام طرفندن تصحیح ایدلمش ایسه‌ده عمر ایتدیکمز دنیانك حقیقت شکلی خصوصده معلومات بو یاقین زمانلر ده حکمای افرنجه‌یه طرفندن آچلمشدر.

متقدمین علمانك و حکمانك اعتقادینه کوره بزم دنیا یعنی کرهٔ ارض سینی و دوز بر تباق یا سفرا کبی توکر لك یعنی دائره شکلنده و اطرفی دکز ایله چویرلمش بر جسم ظن اولنیور ایدی. بونك بر طرفندن کونش (قویاش) ظهور ایدوب و کوك یوزندن کچوب ایکنجی طرفنه یتشوب دکزه باتدیغی و ایرته‌سی کون تکرار شرق طرفندن ظهور ایتدیکی اعتقاد اولنیور ایدی. بوکا کوره دنیا حرکتسز بر مرکز عالم اولوب کونش و سیاره‌لر عموما دنیا یی آیلانوب جوردکلری اعتقاد اولنیور ایدی.

حکمای متأخرینك کشفیاتنه کوره کونشك مرکز و ثابت اولوب بونك اطرافنده کرهٔ ارضك و سائر سیاراتك دور و حرکت ایتدکلری اکلاشلوب دلائل حسا- بیه و نجومیه ایله اثبات اولنمشدر.

کشفیات و تحقیقات جدیدیه کوره بو دنیامز وکوك یوزنده بولنان اوفاق اوفاق ییلدیزلر شکلنده کور دیکمز جمله سیارات بزم دنیادن دها بیوك دها جسم اولان حسابسز دنیالرهب « کره » شکلنده اولدقلری معلوم اولدی. ایکی باشی یعنی قطبلری خیلی یا- لپاق و باصق اوله‌رق قاربوز شکلنده‌لر. قدرت خدا ایله هر بری کوك یوزنده دائرهٔ مخصوصه‌سنده یالدا مقده‌در. دنیانك کره صورتنده اولدیغنه دلائل فنیه کوپدر بز آنجق ایکیسنی نقل ایده‌جکز.

دوز قرده و دکزده انسان کوزی همان یوز ورست مسافه‌دن کورمیه قوتی باردر. طوپراق آلچاق و یوکسك دره توپه اولدیغندن دکزی اعتبار ایده‌لم. دکز و صو اوستی دره توپه اولمیوب طبیعی توپ دوز و له‌جغی معاومدر. بو حالده یوز ور- ست یعنی چاقرم مسافه دکز و صو اوستنده هر نه بار ایسه کورممز لازمدر؛ اما کوره‌میورز. دکز کنارنده اولندیغمز حالده دکزدن کلن کمینك یا پاراخودك الك ابتدا دیرك اوجلرینی بعده اورته سنی بعده کمینك اوستنی و بعده بتون جسمنی کوره‌مز. اکر کمیده بولنوب دکزدن طوپراغه کلسك الك ابتدا یا داغلرك توپه‌لرینی یا شهرده قله و مناره بار ایسه بونلرك اوجلرینی کوره‌مز بعده درجه درجه یاقین کلدکچه جاغالری و سائر بنالری کوره‌مز. بر جسمك یوقاروسنی کورن کوز آشاغیسنی و اولدقچه پارچه‌سنی کوره‌جکی بدهیدر؛ لکن مانع بار؛ بو مانع ایسه دنیانك توپ دوز اولمیوب کرویتندن حاصل اولان قنغرلقدرکه کور ایله ارائیه ایدیلمز و دویلمز.

دلیل کره‌ویت شکلی

برده معلومدرکه اکر دنیا اووچ ایجی کبی توپ دوز اولسه ایدی هر یرده کونش بردن دو- غوب بردن قونوب ساعتلرده تفاوت اولمز ایدی. حالبوکه شرق جهتنده بولنان بر شهرده اوکله او- لدقده بونك جهت غربیسنده بولنان دیکر بر شهر ده مسافه‌یه نسبتا اوکله‌یه بر یا ایکی یا اوچ ساعت

۱ آدا رسمی

۲ آدالر رسمی

۳ دکز بوغازی رسمی

۴ یارم آدا رسمی

۵ یایلاق رسمی

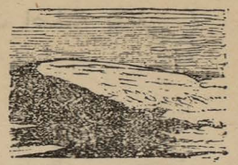

ادا قارته‌سی
۱

آدالر قارته‌سی
۲

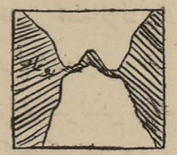

دکز بوغازی قارته‌سی
۳

یارم آدا قارته‌سی
٤

یایلاق قارته‌سی
۵

٦ تیل ـ برزخ رسمی

۷ بورون رسمی

۸ کول رسمی

۹ کورفز رسمی

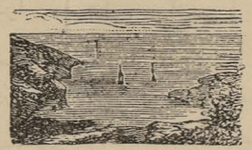

۱۰ نهر ایرماق رسمی

تیل ـ برزخ قارته‌سی
٦

بورون قارته‌سی
۷

نول قارته‌سی
۸

کورفز قارته‌سی
۹

نهر ایرماق قارته‌سی
۱۰

قالدیغی کورلیور مثلا مروه‌ده آقشام اذانی اولدقده بوکا نسبتا غربده بولنان اوزون آداده آقشامه بر ساعت قالیور. تاشکنده آقشام اولدقده اورنبورغده، قزانده اکندی نمازندن چیقلیور.

احوال قره دکز

اشبو بتده مندرج شکل و رسملر صو و طوپراقك تورلی حالرینی کوستریبیورلر.

بر اوفاقچه طوپراق هر طرفدن صو ایله احاطه اولنمش یعنی چوریلمش قوشالمش ایسه بوکا (آدا) عربجه جزیره دینلور. (شکل ۱)

اوچ طرفی صو ایله احاطه اولنوب بر طرفی ایله بیوك طوپراغه قوشولمش یره (یارم آدا) دینلور. (شکل ٤)

ایکی طوپراغی بر برینه قوشوب ایکی دکزی بر برندن آیران طار یره (تیل) عربجه (برزخ) دینلور. (شکل ٦)

طوپراغك یوکسك یرلرینه (داغ) عربجه (جبل) و داغك اوستنه یایلاق دینلور. (شکل ۵)

ایکی داغ آردسنده تار کچیده و یوله (دربند) و داغ بوغازی دینلور.

دکزك طوپراق ایچنه کیردیکی یرلره (کورفز) دینلور. (شکل ۹)

ایکی طوپراغی آبروب ایکی دکزی بر برینه قارشدیران تار یره (بوغاز) دینلور. (شکل ۳)

داغلردن اورمانلردن قرلردن چیقوب دکزه وکوله آقوب دوشن طاتلی صولره (اوزن ـ ایرمق ـ ادیل ـ دریا) عربجه نهر دینلور. (شکل ۱۰) نهرك چقدیغی یره (منبع) دکزه توشدیکی یره (منصب) دینلور.

هر طرفی طوپراق اولوب آقمیان صویه (نول) (شکل ۸) انسان هنریله یسالمش اوفاق کوللره (حوض) و بر دکزدن بر دکزه قایق وکمی کچرمك و یاکه صوسز یرلری، باصترمق ایچون قازلمش یرلره (حریق) قنال عربجه (جدول) دینلور.

دکزده بوران و یامان هوالر اولدقده کمیلرك قاچوب راختلندیکی محللره (لیمان) دینلور.

موسقوا ایله پتربورغ اراسی یدی یوز ورستدر. ساعتلرنده یارم ساعت تفاوت باردر. پتربورغك تلغراف استانسه‌سندن نصف لون ساعت ۱۲ ده موسقوایه تلغرام یوللانسه یارم دقیقه‌ده یتشدیکی حالده موسقواده ساعت ۱۱ یارم کوستریبیور.

بو حاللر ارضك تباق کبی دوز اولمیوب کره اولدیغنه دلالت ایدییورلر.

قارته‌لر حقنده بر ایکی معلومات

قارته‌لرك اوزرنده اولان یازیلره دقت قیلسه‌کز آقار صو لر دکزلر طوپراقار داغلر و بلده‌لر نه‌کبی اشارت اولند قلرینی فهملرسز. مفصل و بیوك قارته‌لرده صولر — دنزلر — داغلر — اورمانلر — قوملقلر — باتاقلر و سا ئر بوکبی شیلر دخی آیری آیری اشارت اولنور.

عموما قاعده اولدرکه نه تورلی قارته و پلان اولسه اولسون اله آلدقده یوقاری جهتی جهت (شمالی) یعنی قیشلق؛ آشاغی جهتی (جنوب) یعنی کونلك، اوك طرفی (شرق) یعنی کون دوغش و صول طرفی (غرب) یعنی کون باطش جهتیدر.

دورت طرف یعنی جهات اصلیه

دنیاده بر محلك طرفنی سمتنی تعیین اینمك ییلمك ایچون باشلیچه ٤ طرف (جهت) باردر بونلر — (شرق) یعنی کون دوغش (غرب) — کون باطش — (شمال) قیشلق و (جنوب) — یاز لق طرفلریدرکه (جهات اصلیه) تسمیه اولنور کونش (قویاش) دوغدیغی طرفه بتمزی بروب طوردقده آرقه‌مزده (غرب) اوك قولده (جنوب) و صول قولده شمال جهتلری یعنی طرفلری بولنور.

اشبو اصل دورت طرفدن ماعدا بونلرك آره لری دخی باردر. مثلا شمال ایله شرق آراسنه (شمال شرقی) دیرلر جنوب ایله غرب اراسنه (جنوب غربی) شمال ایله غرب اراسنه (شمال غربی) تسمیه اولنور.

(جهات اصلیه شکلی)

طوپراق و صو

دنیا دورت حصه اولنسه اوچی صو بری طوپراقدر. دنیایی هر طرفندن قاپلاب آلمش تورلی آجی صولره (دکز) عربجه بحر دنیلور. دکزلر ایکی تورلی‌در. بری (ایچ دکزلر) درکه طوپراق اراسنه کیرمشلردر هم چوق بیوك دکلدرلر. ایکنجیسی (طش دکزلردر) که دنیا طوپراقلرینك کناره‌سنده‌در هم غایت بیوکدرلر. بونلره محیط دیرلر.

(کرهٔ ارضه بر نظر)

کرهٔ ارض بش قطعه طوپراق عد اولنمشدر. بونلرك دورت قطعه‌سی اوروپا — آزیا — آفریقه — آفسترالیانصف کرهٔ غربیده‌در آوروپا و آزیا و آفریقه قطعه‌لری اراسنده بعض دکزلر بار ایسه‌ده بر برینه بتیشکدرلر، لکن آفسترالیا و آمریقه قطعه‌لری آیروجه برر بیوك آدادر. آوروپا، آزیا، آفریقه، قطعه‌لرینه بعضا (اسکی دنیا) و آمریقه قطعه‌سنه (یکی دنیا) دخی دیرلر، چونکه زمان اولیده آمریقه حقنده هیچ معلومات یوقدر. قطعه‌لرك اك بیوکی آزیا و اك کچوکی آفسترالیادر.

کرهٔ مسطحه‌ده (٥ نجی بت) کوسترلمش (خطاستوا) اوزرنده اولان محللرده کیجه کوندز هب بر اولور، تفاوت اولمزخطاستوا کچن ممالك دنیانك اك صیحاق و قیشسز محللریدر. خط استوادن طرف شمالیه و طرف جنوبیه کیدنجه صیجاق آزایوب صفوق زیاده‌لشور و کیجه ایله کوندز بینده فرق زیاده اولور شویله‌که خط استواده اولان ممالکلر ده دائما یاز و کیجه کوندز بر اولدیغی حالده قطب شمالیده و جنوبیده دائما قیش و بور و بر ایکی آی کیجه‌و بعده بر ایکی آی کوندز اولور. اشبواحوللر مفصل صورتده (جغرافیای ریاضیه‌ده) بحث اولنور. بزم بو یرده نقل ایده‌جکمز شودرکه بریر خط استوایه نقدر یقین ایسه شو قدر قیشی آز هواسی صیجاق، یازی اوزون و بالعکس خط استوادن شمال و جنوبه دوغری نه قدر اوزاق ایسه قیشی زور یازی آز اولور. رساله‌نك ٥ نجی صحیفه سنده‌کی کرهٔ مسطحه یه باقدقده کوررسزکه آوروپا و آفریقه قطعه‌لرینك جهت غربیسی ایله آمریقه نك جهت شرقیسی اراسنده اولوغ طیش دکز بار در. بوکا (بحر محیط غربی) یاکه (آتلانتیك) دیرلر. آمریقه‌نك جهت غربیسی ایله آزیا و آفستر لیا قطعه‌لرینك جهت شرقیسنده دها بیوك و واقعا دنیانك اك بیوك طیش دکزی باردر. بوکا (بحر محیط کبیر) درلر. آزیانك جهت جنوبیسنده و آفریقه‌نك جهت شرقیسنده و آفسترالیانك جهت غر- بیسنده (بحر محیط هندی) باردر. بونلردن ما- عدا قطب شمالیده — بحر محط شمالی — و قطب جنوبیده — بحر محیط جنوبی — نام طیش دکزلر باردر. بو ایکی دکزه « بوز دکزلری » دنیلور ایسه دخی جائزدر، چونکه یاز و قیش اوزرلرنده داغلر کبی بوزلر یالدارلر. بو قطب دکزلرینك اکثری محللرینه بوزدن و صفوقدن هیچ بارمق ممکن دکلدر.

اشبو بش طیش دکزلردن ماعداسی هپ بو نلرك قولاقلری مقامنده اولان (ایچ دکزلر) در.

هوانك صیجاقلغنه، دکزك یاقنلغنه، قیشك و یازك اوزونلغنه کوره طوپراقلرك حالی درجه، درجه بشقه‌در. حیوانات و نباتات هوایه و محلنه کوره جنس جنس اولدیغی کوریلیور. انسانلرك دخی تعیش و عمری و پك چوق عاداتی وکتابسز قوملرك اعتقاداتی مکان و هوانك تاثیراتندن قورتله ما مشدر؛ خط استوایه یقین یرلرده اولان ییلانلر و آرسلان و فیل کبی حیوانلر قطب شمالی‌ده و قطب و جنوبی‌ده اولمیوب مذکور جهتلرده ولان بعض آغاچلر و بالقلر صیجاق طرفلرده هیچده کورلمیور؛ صیجاق طرفلرك انسانلری اکثری قرا ساچلی قرا لوزلی اولدیغی حالده، صفوق یرلرك انسانی اکثری آچیق ساچلی ما- وی (مأیی) کوزلی بیاض آق بتلی اولورلر بو حاللر هوا و اقلم تأثیرلریدر.

نصف کرهٔ غربی

نصف کرهٔ شرقی

کرهٔ مسطحه

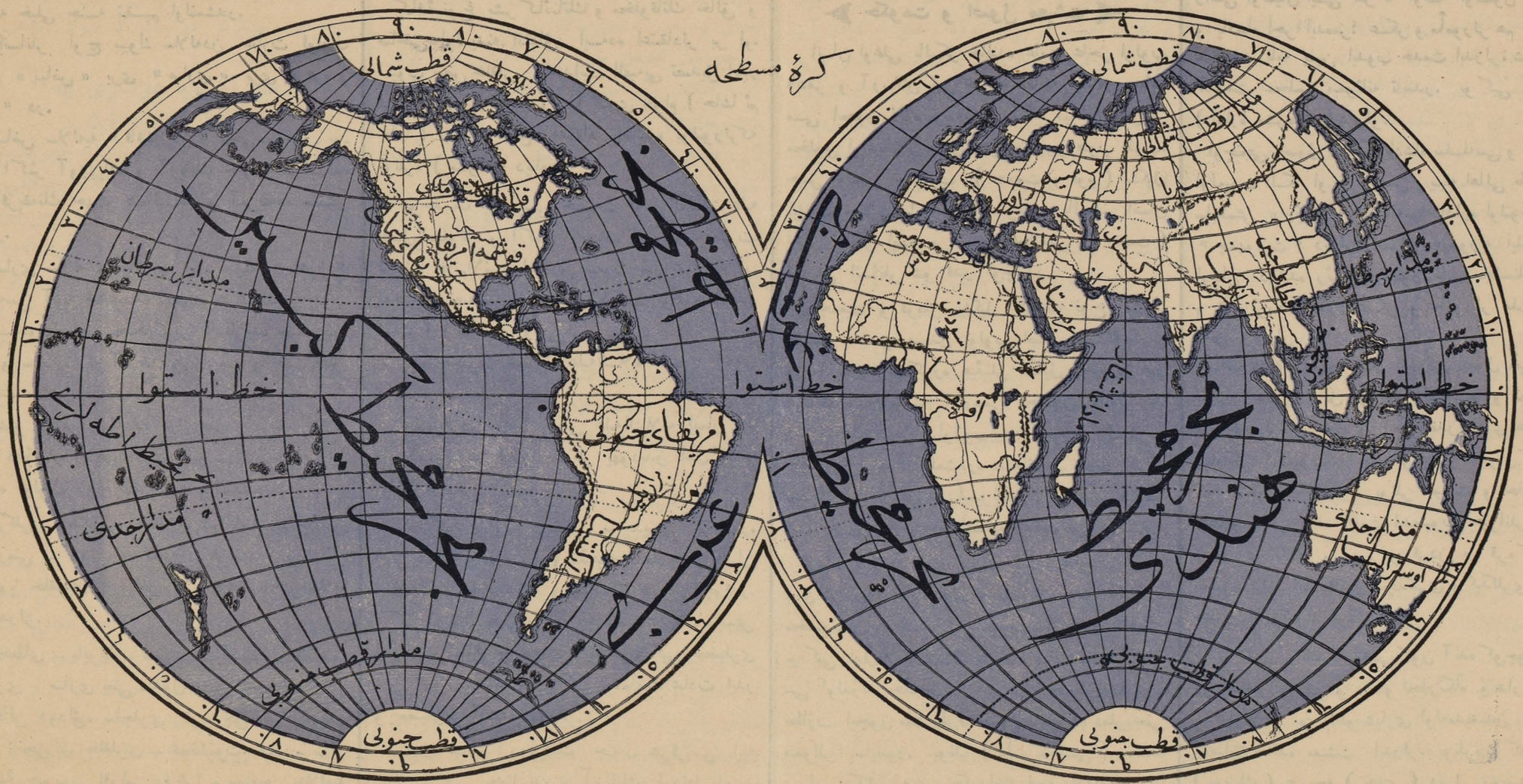

سلسلهٔ نوع بشر

جمله دنیانك اهالیسی بیك ایکی یوز ملیون انسان حساب اولنیور. بونلر سیما و قیافت و لسا نلرینك اختلافی جهتیله خیلی سلاله‌یه و هر بر سلاله خیلی جنسه تقسیم اولنمشدر.

انسانلر اوچ بیوك سلاله‌دن عبارت اولوب بری « بیاض » بری « صاری » بری « قره و سیاه » در.

بیاض سلاله‌یه « قافقازیان » دخی دینلور. بونلر اکثر آوروپاده و آزیانك جنوب غربیسنده و آفریقه‌نك جهت شمالیسنده و آمریقه‌ده منتشر درلر.

صاری سلاله و ایکنجی تعبیر ایله « ماغول » سلاله‌سی آزیا قطعه‌سنك جهت شرقیسنده، جنوب شرقیسنده و بحر محیط کبیر آدالرنده منتشردر. قرا و سیاه سلاله آفریقه اورته‌لرنده و جهت جنوب غربیسنده منتشر اولمشدر.

اشبو سلالردن ماعدا قزل یعنی آمریقه سلاله سی دها بار ایسه‌ده غایت آز و سنه بسنه آزالمقده اولوب دور انقراضده بولنمقه‌در.

ترکلر — هندولر، افغان و ایرانلولر — چرکس — ارمنی — روس — نمسه — فرانسز و سائر آوروپا خلقلری « بیاض یعنی قافقازیا » سلاله سندندرلر.

خطای — یاپونیا — سیام — آننام — قالموق خلقلری « صاری یعنی ماغول » سلاله‌سندندرلر.

قالن دوداق، ساچلری قوورجق قرا عربلر یعنی زنجی — خلقاری — غوتنتوت، قفر و سائر آفریقهٔ جنوبی اقوامی « قرا و سیاه » سلاله‌یه منسوبدرلر.

آمریقه‌نك یرلی اهالیسی « قزل » سلاله‌دندر. انسانلرك اك چوقی ماغول سلاله‌سنه و بعده قافقازیا و بعده قرا و بعده قزل سلاله‌یه منسوبدرلر.

دین و مذهب

کافهٔ نوع بشر کائناتك و مخلوقاتك خالق و صاحبی اولدیغنه اتفاق ایسه‌ده اعتقادلر بر اولیوب بعض خلقلر واحدانیت الهیه‌یی تصدیق ایدر لرکه آنلره (موحد) و اکثری اقوام (حاشا ثم حاشا) تعدد خالق اعتقاد باطلنده بولنورلرکه بونلره (مشرك) دینلور.

موحدینك برنجیسی حضرت فخر کائنات علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات افندیمز حضرتلرینك خاتم الانبیا اولهرق مبعوث من عندالله اولدقلرینی تصدیق و تسلیم ایدنلردر. بونلره (اهل اسلام) (محمدی) دیرلر.

بعده حضرت عیسی علیه‌السلامه ایمان ایدنلر درکه « عیسویلر » در.

عیسویلردن ماعدا موسی علیه‌السلامه ایمان ایدنلر (موسویلر) درکه بونلر یهودیدن اهل کتاب اولانلردر.

مشرکین و پت پرستلر موحدیندن زیاده‌در. (بر هما) و (بوددە) مذهبنه خدمت ایدن انسان اسلامك و خرستیانك و یهودینك جمعندن چوقدر.

کتابسزلرك خیلی‌سی آغاچدن، تاشدن یاسالمش مبعودلره ایمان و عبادت ایتدکلری کبی بعضیلری آی، کون، یبلدز و کواکب سماویه عبادت ایدر و بعضیلری آتشه تاپنورلر.

اهل اسلام آوروپانك جنوب شرقی‌سی ایله شمال شرقی جهتلرنده و آزیانك اورته‌لرنده و جنوبنده و آدالرنده و جهت غربیسنده و آفریقانك شمالیسنده و اورته‌لرنده منتشر اولمشدر.

اهل نصارا بتون آوروپاده و سائر قطعه‌لرك اکثری محللرینه منشر اولمش‌در.

یهودیلر هر طرفده منتشردرلر آفریقهٔ جنوبی و آزیای شرقی اکثر کتابسزلر یورتیدر.

حکومت و اصول معیشت

انسان اوغلی یالکز حالنده غایت عاجز اولوب قاشقر و آرسلان کبی حیوانه مقابله ایدەمز و یاشا مسی ایچون لازم نرسه‌لری بلکه پیدا ایدەمز بر مخلوق اولدیغندن زمان قادیمدن برو طوپ طوپ، جنس جنس برلشوب (جمعیت و قوم) تشکیل ایدوب معیشت ایتدیکی معلومدر. یالکز انسان نقدر عاجز ایسه بر یره طوپلنمش (جمعت) اولمش انسانلر شو قدر کوچلیدر.

جمعیت و قومنر تشکیل ایتمك نوع بشرك طبیعت مخصوصه‌سندن اولوب اصول معیشتلرینه و درجهٔ مدنیتلرینه کوره هیئتلر تشکیل ایدوب اشبو هیئتك و جمعیتك اداره‌سی ایچون نظاملر عادتلر سلفلر ایجاد اولنوب حاکیملر، رئیسلر و حکمدارلر پیدا اولمشدر. شاهلق — خانلق — پادشاهلق — قراللق — ایمپراطورلق و سائر هیئتلر انسانلری اداره‌یه، محافظه‌یه مخصوص اولمشدر.

زمانمزده بر ایکی تورلی ادارهٔ حکومت باردر. بری اولدرکه ادارهٔ دولت و نظام چیقارمق حکمداره مخصوصدر. آنك رایی و امرینه کیمسه قاتشمز. بو کبی اداره‌یه (ادارهٔ مستقیله) دیرلر. ایکنجی سی اولدرکه حکمدارك اجرای خدمتنه دقت و نظارت ایچون ملت طرفندن مخصوص آدملر یعنی مبعوثلر سایلنور. بونلر (ملت مجلسی) نامنده دیوان تشکیل ایدوب حکمدارك امور اداره‌سنه مداخله ایدرلر بعض مهم ایشلری بو مجلسدن رخصت اولمدقچه حکمدار اجرا ایدەمز.

بو آدملری یعنی مبعوثانی ولایت ولایت اهالی سایلار، انتخاب ایدر. مثلا هر ولایتدن بش یا اون بیك دمدن بر وکیل یعنی مبعوث سایلنوب ملت مجلسی تشکیل اولنور. اشبو ملت مجلسی راصی اولمیان ایشی هر نه اولسه اولسون حکومت و پادشاه اجرا ایدەمز؛ عسکر و مأمورلر هم پادشاهه هم ملت نامه یمین ایدوب خدمت ایدرلر، شویله که حکومت مجلس مبعوثانه تابعدر. بو کبی اداره‌یه (ادارهٔ مشروطه) دیرلر.

اوچنجی اصول اولدرکه پادشاه سلسله‌سی و حکمدار اولمیوب الکا اوچ یا بش بیله اهالی طرفندن سایلنمش « رئیس » واسطه‌سیله اداره اولنوب بوکا « جمهوریت » دیرلر؛ اصول جمهوریه ایله اداره اولنان دولتده رئیس جمهور ملت مجلسنك حکم و قرارلرینه تابعدر؛ عسکر و مأمورلر ملت نامنه یمین ویررلر.

انسانلرك باشلیجه ایکی تورلی اصول معیشتلری باردر. بعض قبائل زراعت صنایع و تجارتدن بی خبر اولهرق حیوان آصرامقدن غیری هنری و بیلدیکی اولمیوب « چوبانلق » و حیوان کوتمك ایله مشغول اولورلر. بونلر معیشت و حاللرینه کوره بر یرده اقامت ایدەمیوب حیوانلری ایله برابر بر یردن بر یره بر قردن بر قره کوچمیه مجبوردرلر. آشادقلری ایچدکلری و کیدکلری آصرا دقلری حیوانلرك بردکتیدر.

بو کون بونده، ایرته‌سی کون آنده کوچوب جو رن خلقلرك شهر و بنا و تجارتکاه و دارالصناعه و امارات و بو مثللو شیلری اولەمدیغندن ناچار و نقصان حالده معیشت ایدرلر. بونلره (کوچبه) (یوریك) عربجه (بدوی) دیرلر روسیه اسلاملری آراسنده قرغزلر و بعض ترکمن قابیله‌لری بدوی حساب اولنورلر

زمان قدیمده اکثری انسانلر بدوی حالنده بو لندیغی شکسز ایسه‌ده زمانمزده بدوی آز قالوب اکثر اقوام حال « مدنیت » ده معیشت ایدر.

یرسز یورتسز قرلرده جورن جمعیتلره « بدوی » دینلدیکی کبی مدینه‌ده یعنی شهرده و قریه لرده محل مخصوص پیدا ایدوب اقامت ایدن انسانلره « مدنی » دینلور. جماعت ایله بر یرده اوتوران انسانلر بر بریمك احتیاجات مختلفه‌سنه خدمت ایتملری لازم کلدیکندن مدنی جمعیتلر « چوبا نلغی » ترك ایدوب زراعت، تجارت و صنایع ایله مشغول اولمیه مجبور اولمشلردر.

بر محله طوپلانمش انسانلر یاز و قیش شو یر ده اقامت ایتدکلری صره‌ده مکمل بنالره، نظام و حاکملره حاجتلی اولدقلرینی هر کیم اوزی فهملر.

(مدنی) دیمك (شهرلی) معناسنده ایسه‌ده شهر لیلرك همسی و دها دوغریسی خلقلرك جمله‌سی بر قرار هنرکار و معرفتلی اولمدیغندن قایسی خلق و ملت هنر و معرفتده، تجارت و صنایعده، اخلاق و حسن معیشتده غیریلردن زیاده ایلروده ایسه « زیاده مدنیتلی » دیمك عادت اولمشدر شویله‌که درجهٔ مدنیت درجهٔ حسن معیشت معناسنه خدمت ایدر.

اشبو تعریفات عمومیه‌دن صکره قطعه‌لرك و مملك مختلفه‌نك (جغرافیای سیاسیه‌سی) نقل اولنه‌جقدر.

﴿ آوروپا قطعه‌سی ﴾

آوروپا ـ قطعه‌لرك اك کچوکی اولدیغی صره‌ده اهالیسنك هنر و معارف و زکاسی سایه‌سنده اك مدنی و مدنیتی سایه‌سنده اك کوچلیسی و اولوغیدر.

آوروپا قطعه‌سنك شمال طرفی بحر منجمد شمالی شرق طرفی اورال دوغلری یایق ادیلی و بحر خزر جنوب طرفی قافقاز داغلری قره دکز آق دکز و غرب طرفی بحر محیط غربی ایله احاطه اولنمشدر.

بو حدود ایچنده بولنان آوروپانك جهت شرقیسی اووالق و طبانی توز طوپراقلردر جنوب و غرب جهتلری بوکا کوره داغلق یرلردر آوروپانك شرقنده اورال داغلری جنوبنده قافقاز، قریم، آپنین و پره‌نی داغلری باردر. غرب شمالیسنده سقاندیناویا و اورته‌سنده آلب داغلری مشهوردر.

آوروپانك اك مشهور ادیللرندن وولغا (قرا ادیل)، بحر خزره (دون) ادیلی بحر آزاقه (دنپر)، (طونه) قرا دکزه، (پو) آدریاتیك دکزینه (تمزا)، (سنا)، (رەین) بحر محیط غربیه (دونیا غربی) و (نەوا) بالطیق دکزینه و (پچورا) و (دوینا شمالی) بحر ابیضه منصبدرلر یعنی شول دکزلره آقوب توشرلر؛ بو ادیللرده قایق و پاراخود جوررلیك صولر اولوب تجارت یوللریدر.

آوروپا دکزلرندن شمالده بولنان بحر ابیض و غربده بولنان بحر بالطیق و جنوب شرقیده بولنان بحر آزاق قیشده بوزلارلر. قرا دکز آق دکز و غربده بولنان بحر محیط غربی قولاقلری بیسقای دکزی، لامانش، نمسه دکزی بیل اون ایکی آی آچیقدرلر.

آوروپایه منصب و شایان دقت آدالردن شمال غربنده، اسلاندا آداسی، جهت غربیده بریتانیا آدالری، آق دکزده کورسیقا، ساردینیا، سیچیلیا، کریت، قبرس ؤ رودوس آدالری اشارت اولنملیدر بونلر آوروپا قارته‌سنده ترسیم اولنمشدر.

اورال و اسقاندیناویا داغلرنده تیمور و باقر معدنلری زیاده اولوب خیلیجه آلتون و کموش معدنی دخی چیقار. پلاتینا یعنی آق آلتون بالکز اورال داغلرنده بولنور؛ قالای بریتانیا آداسنده چوق بولنور. میوه آغاچندن آووپاده آلما، آرمود، شفتالو و بعض محللرنده قایسی، نار، اینجر و جویز موجوددر.

میوه‌سز آغاچدن میشه، چام، قاین، دیشبوداق، قواق، قرا آغاچ، تال، سلوی؛ حبوباتدن، بغدای، آرپه، آریش، جلاو یعنی صلی، قارتوب قرا بغدای و مصر بغدای بولنور.

خیوانات اهلیدن یعنی یورته آلیشق حیوانلردن آت، اشك، دوه، صغر، قوی، کچی، کدی، و حیوانات وحشیه‌دن یعنی کیمیك حیواندن یابانی خنزر، آیو، قاشقر، تولکی، بورسق، صو سمری، قوندوز باردر.

بیوك قوشلردن قارتال، شاهین، قوزغون، ایلك، طورنا و ترکیجی قوشلردن بلبل و قناریا قوشلری آوروپاده موجوددرلر.

عموما آوروپانك هواسی اورته هوا اولوب جهت شمالیسنده صغوق و قیش اوزون اولور. جهت شرقیسنده قیش قتی و بورانلی یاز یاغمور سزجه اولور. جنوبنده قیش آز یاز اوزون و غایت صیجاق و جهت غربیسنده قیش یمکل و یاغمور چوق اولور.

شرق طرفندن آوروپایه یتشن روزکارلر و جیللر آزیا و سیبیریا قرلرندن کچوب قیشده زیاده صغوق، یازده صیجاق و قورولق ایله ایسرلر. غرب و جنوب غربیدن کلن روزکارلر اولوغ دکزلردن کلدکلری سببلی اکثر یاغمور و رحمت کتوررلر.

آوروپانك جمله اقوامی قافقاز سلسله‌سندن اولوب ۳ بیوك اقوامه منقسمدر بری سلاویان قومدر. روسلر، بلغارلر، صربلر، قرا داغلیلر، پولاق، سلوواق، جخلر؛ ایکنجیسی رومان قومیدر. یونانیان، اسپانیول، فرانسز؛ اوچنجیسی نمسه قومیدر. پروسیا، آفستریا، باواریا، ساقسونیا و سائر نمسه خلقلری بونلردن ماعدا انکلیز، اسقاندیناو، روم، یهودی، ترك و چرکس خلقلری کنه آوروپا اهالیسندندرلر.

آوروپا اهالیسی عموما خرستیان اولوب ارسنده اسلام و یهودی آزدر مذهب نصرانیدن آوروپاده قاتولیك، پررتسنانت و روس یعنی روم مذهبی موجوددر. بونلرك آراسنده اك بیوك مذهب قاتولیك مذهبیدر.

﴿ آوروپا دولتلری ﴾

﴿ روسیه ﴾

روسیه الکاسی آوروپا و آزیایه جایرامشدر و الکاجه دنیاده برنجیدر اهالیسنك چوقلغی ایله اوچنجی دولتدر. روسیه شمال جهتندن بحر ابیض، غربندن اسقاندیناویا یارم آداسی و بحر بالطیق و کرمانیا الکاسی، جنوبدن آفستریا، رومانیا و قرا دکز و عثمانلی و ایران و شرق جهتنده بحر خزر، یایق ادیلی و اورال داغلری ایله احاطه اولنمشدر. آوروپای روسیه‌نك نفوسی یوز بش میلیون اولوب بیوك قسمی روس قومیدر. روس قومندن ماعدا روسیه‌ده فین، نمسه، پولاق، ارمنی، غروزین، یهودی، ترك و چرکس قوملری موجوددر.

آوروپای روسیه‌ده قافقاز قطعه‌سی ایله برابر آلتی میلیون قدر اهالیٔ اسلام و آزیای روسیه‌ده یعنی سیبیریا، ترکستان، ترکمنیا، ولایتلرنده یدی میلیون جمعی اون اوچ میلیون قدر اهالیٔ مسلمه موجوددر. عموما روسیه‌ده خاص روس قومندن صوك اك چوق ملت اسلامدر.

روسیه‌ده عسویلر دورت مذهبدەدر. اك بیوکی روس یعنی روم مذهبیدر. (پراواسلاونی) بعد قاتولیك مذهبیدر. (پولاقلر و بر قسم ارمنیلر) بعده پروتستانت و غریغوریان مذهبی (نمس و ارمنی) مجوسی اهالیدن روسیه‌نك جهت شمالیسنده

و شرقیسنده (ساموید، اسکیموس، چوواش و چیرمش) قوملری باردر. لکن بونلر بیوك قوملر دکلدر.

روسیه اسلامنك اکثریسی اقوام اتراکیه‌یه منسوب اولوب تاتار، قرغز، باشغرد، میشر، قموق، اوزبك، ترکمن ناملری ایله یاد اولنورلر. قوم چرکسیه‌دن دخی روسیه‌یه تابع بش یوز بیك قدر اهالی اسلام حساب اولنمشدر.

روسیه اووالق توزلك و توغایلق یردر. داغلر آنجق چتلرنده‌در. شمال جهتلرنده بیوك اورمانلر موجوددر، جنوب شرقیسی و جنوبی قر و چولدر اورمان آزدر. روسیه‌نك هواسی عموما صیجاقدن زیاده صوغوقدر، هواسی لطیف ولایتلر جهت جنوبنده واقعدرلر. (ولایات غربی، یکی روسیه، قریم و قافقازیا) بیوك صولردن یایق، قرا ادیل، چالمان ادیل، اوقا بحر خزره؛ دون بحر آزاقه، اوزو یعنی دنپر قرادکزه؛ ویسلا، دوینا غربی، نموا بحر بالطیق دکزینه و دوینا شمالی و پچورا ادیللری بحر ابیضه منسوب اولەرق واسطهٔ تجارت اولدقلرندن مشهوردرلر مذکور صولرده بیوك قایقلر و پاراخودلر حرکت ایدوب الکانك معیشت تجاریه‌سنه چوق فائده‌لری باردر،

روسیه‌نك اك بیوك محصولاتی زخیره و حیوانات و معدندر ممالك خارجیه‌یه روسیه‌دن صاتلان مال و متاع اکثری ایشلنمامش یعنی حام اشیا آغاچ، تیمور، زخیر، تری، مای کبی شیلردر هنر و فابریکجیلك روسیه‌ده آوروپایه نسبتاً آشاغیده اولدیغندن امتعهٔ صناعیه‌سی اوز الکاسندن و بعض ترکستان و ولایتلرندن ماعدا یرده معتبر و اوتکون دکلدر هنر و معرفتك و یوللرك و سرمایه‌نك ناقصلغندن سبب روسیه آوروپا الکالری کبی اوتکون و بیوك تجارتلر ایده‌میور، لکن ییلدن ییله روسیه‌ده معارف و صنایع و بونلر ایله برابر کسب و تجارت ترقی ایتدیکی دخی کورییور آخر یوز ییل ایچنده روسیه‌نك هر جهتدن بیوك ترقی‌سی اولمشدر.

زمان اولیده روسیه الکاسی بر نیجه اوفاق حکومتاره (کنازلقلره) منقسم اولوب اتفاقسزلقدن و مدنیتلرینك ناقصلغندن کسب توت ایده‌میوب اداره اولنور ایدی. بو حالده روسیه بر طرفدن پولاق نفوذینه تابع بولندیغی کبی دیکر طرفدن عموماً تاتار نوغای خانلرینه تابع و ویرکی خراج ویرمکده ایدی. خانلر کنازلری تعیین و تصدیق ایتمدکچه حکمدار اولەمزلر ایدی.

بعده روسیه حکمدارلری ایچنده موسقوا کنازی اصول عاقلانه ایله کسب قوت و نفوذ ایدوب همجوار بولنان سائر روس حکومتلرینی موسقوا حکومتنه قوشوب ملت روسك اتحاد و رواجنه سبب اولدی. شو اثنالرده آلتون و اولوغ اردو حکومتی پروشان حاله کاوب قزان حاجی ترخان و قریم کبی اوفاق اردو و خانلقلر تشکیل اولندیغی صره‌ده خیلیجه قوتلنمش موسقوا حکومتی ابتدا خانلره ویرکی ویرمامك و بعده خانلر ایله محاربه‌یه توتونوب یورت و الکالرینی موسقوایه یعنی روسیه دولتنه قوشدی.

چار ایوان غروزنی زماننده قزان حاجی ترخان و سبیریا کبی بیوك الکالر روسیه‌یه لچدی ایسه‌ده روسیه‌نك اصول اداره‌سی منتظم اولمیوب معارف و مدنیتی ناقص اولدیغندن نفوذی بیوك درجه‌ده دکل ایدی. آنجق اولوغ پترو پادشاه زمانده روسیه دولتی اصول جدیده‌یه قویلوب نظامات ملکیه و عسکریه و فنون و صنایع غربیه یعنی افرنجیه انتشاری ایچون اولوغ پترو پادشاه اوزی بر ایکی مرتبه ممالك افرنجه‌یی سیاحت و زیارت ایدوب هنر و علم تحصیل ایدوب غیرت شاهانه‌سی ایله وطن و الکاسی اولان روسیه‌یی اولوغ یوله چیقاروب مدنیت، معارف و ترقی میدانه قویدی.

روسیه جنوباً ـ آزیای عثمانی، رومانیا، آفستریا، غربا ـ پروسیا، اسقاندیناویا الکالری ایله همحدود در. پای تخت شهری ایکیدر. بری پتربورغ بری موسقودر مهم شهرلردن حاجی ترخان، اورنبورغ، قزان، نیژنی نووغورود، خارقوف، سارا توف، ریغا، وارشاوا، ویلنا، کییف، اودسا، تفلیس و باکو مشهوردر.

یالطیق و قرا دکزلرده روسیه‌نك قوهٔ بحریه سی یعنی (فلوتی) باردر؛ حرب کمیسنك چوقلغی ایله روسیه اوچنجی دولتدر. روسیه کبی قرا عسکری چوق دولت یوقدر. هر وقت سکز یوز بیك قدر عسکر حاضر بولنوب محاربه اثناسی ایکی میلیون قدر پیاده و آتلی عسکر میدانه چیقار. اربابی عنده روسیه برنجی حرب دولتی اعتبار اولنمشدر.

اقوام سلاو ایچنده روسلر اك بیوك قومدر. روسیه ادباسنك نقل ایتدیکنه کوره روسیه دولتنك مسلك سیاسیه‌سی سلاو خلقلرینی نمسه و عثمانلی نفوذندن حفظ ایتمکدر و ترکستان و ازیا جهتلرینه روس مدنیتنی انتشاره غیرتدر.

فرنکلره نسبتا آزجه ایسه‌ده روسیه‌ده دارالفنون و انجمن دانش و تورلی هنرلر و صنایعلر درس خانه‌لری، تیمور و طاش یوللر، تلغرافلر چوقدر. زمان حاضرده ایسه جمله خلقلره یازمق و اوقومق اوکرتمك و ممکن اولدقچه هنر و صناعت بیلدرمك ایچون دولت طرفندن زیاده غیرت اولنیور.

روسیه‌نك اداره‌سی « حکومت مستقله » در. چار یعنی ایمپراطور حضرتلری حکمدار و یك نفوذ ذات عالیدر. جمله نظامات و زاقونلر آنك رایه مخصوصدر.

یالکز آنك امریله نظام چیقار یاکه تعطیل اولور. هر بر امری نظامدر. روسیه پادشاهلری « رومانوف » سلسلهٔ عالیه‌سندندر. سلطنت و حکم آتادن اوغوله کچر. پادشاهك حقوق مخصوصه لری نظام و تبعه عندنده مقدس توتلیور. اولوغ پترو و ایقاترینا پادشاهلرك زمانندن بروکمال عدالت ایله اداره اولنور، ایمپراطورلر جمله اهالینك هم صاحبی، هم آتاسیدر.

﴿ اسوەج و نوروەج دولتی ﴾

اشبو الکا اسکاندیناویا یارم آداسنده واقع اولوب بالطیق و شمال و بحر محیط غربی و بحر محیط شمالی دکزلری ایله چویرلمشدر. آنجق شمال شرقی جهتی ایله روسیه‌نك فینلاندا ولایتلرینه هم حدود بولنیور.

اسوەج و نوروەج دولتنك طوپراقلری داغلی طاشلی هواسی غایت صوغوق اولوب قشی اوزون آقار صولر چوقدر لکن بیوك دکلدر آلتی میلیون اهالیسی اولوب نمسه قومنه منسوبدر. مذهب لوتر انیدر. اصول حکومت ادارهٔ مشروطه‌در. تجارت و کسب معدن اورمان و بالیقچیلق ایله اولیور. زخیره آز حاصل اولیور حیواناتدن صغین چوق آصرالیور. مشهور شهرلری (ستوقغولم) و (خرستیانیا) در. اهالیسی عموما اوقوب یازار؛ ایکی یوز بیك سکره ۱۲۲ قطعه حرب کمیسی باردر. ایکنجی درجه دولتلردن حساب اولنمشدر.

﴿ کرمانیا و پروسیا ﴾

روسیه‌نك جهت غربیسنده و بالطیق دکزینك جنوبنده پروسیا دولتی واقعدر نمسه حکومتلری اتحاد ایدوب پروسیا ایله عموما (کرمانیا) نامنده قوشمه نمسه دولتی تشکیل ایتدلرندن بونلری آیروجه بیان ایتموب عموم کرمانیا الکاسی حقنده خبر ویره‌جکز.

آوروپا قطعه سی
بحر منجمد شمالی
مدار قطب شمالی
لاپلاندیا
روسیه
روسیه
آسیا قطعه سی
قره دکیز
آق دکیز
آفریقا قطعه سی
آناطولی
آسیای عثمانی
ایران
مقیاس
بردویمه ٥٠٠ ورستدر
ارخانگلسق
وولوغدا
قزان
اوفا
مسقوه
تولا
پنزا
کورسق
پالتاوا
تایغان
آستراخان
تفلیس
باطوم
ایروان
تبریز
استانبول
صوفیه
بوقارست
رومانیا
ورشاو
مونیخ
برن
کورسیقه
ساردنیا
رومه
مادرید
جزایر
تونس
فاس
استوقهولم
خریستیانیا
اسوج
اسلاندا

(پروسیا)، (باواریا)، (ساقسونیا)، (ویرتمبرغ)، (بادن) و (هس) حکومتلری کرمانیا ایمپراطورلغنی تشکیل ایدرلر. کرمانیانك شمالنده بالطیق و شمال دکزلری، دانیا الکاسی و غربنده فلمنك و بلکیا الکالری جنوبنده فرانسه و شویساریا؛ شرقنده آفستریا و روسیه الکالری واقعدر.

کرمانیانك جهت شمالیه‌سی توزلك جنوبی داغلق و یوکسکچه یرلردر. میوه و اکین هر طرفنده اولور جنوبی ولایتلرنده یوزم باغلری دخی موجوددر. اهالیسی اللی میلیون اولوب یوز ده طوقسان ایکیسی نمسه سکزی سائر جنسدر. مذهبجه یوزده آلتمش آدم لیوتران اوتوز اوچ آدم قاتولیك و یوزده بر یهودیدر.

زراعتی و تجارتی کمالنده اولان بر الکادر. تجارتده بعض امتعه‌سی ایله انکلتره‌یه و بعض امتعه سی ایله فرانسه‌یه برابردر. عموم الکانك سنوی دوری ایکی ملیارد یعنی ایکی بیك میلیون آلتون روبله حساب اولنیور.

معارف جهتنده کرمانیا الکاسی جهاندہ ایکنجی در. جمله خلق اوقومق یازمق بیلمیه مجبوردر. اولوغ مکتبلردن یکرمی عدد دارالفنون اولوب بعضیلری جهاندہ مشهوردر.

یوقاروده ذکر اولنان و کرمانیا اتفاقنی تشکیل ایدن حکمدارلك آیروجه اداره‌لری و حکمدارلری موجود ایسه‌ده عموما بر دیوان خانه‌یه تابع اولوب جمله کرمانیانك قرالی « ایمپراطور » جنابلریدر امور خارجیه و عسکریه و امور کسب و تجارت بر الده‌در و ایمپراطور حکمنده‌در.

کرمانیانك اصول اداره‌سی « ارادهٔ مشروطه » در. عموم الکا ایچون مبعوثان یعنی ملت مجلسی موجوددر. محل سلطنت « برلین » شهریدر. سائر مشهور بلده‌لری (فرانقفورت)، (لپسیغ)، (ستراسبورغ)، (کنیغسبرغ)، (غامبورغ)، (برهمن) و (مونیچ) نامنده‌لر.

قوهٔ عسکریه صره‌سنده کرمانیا بوکونده برنجی دولت حساب اولنیور. مشاوره‌لرده و ایشلرده کرمانیانك چوق مداخله‌سی و نفوذی کوریلیور اصول عسکریه‌سی غایت منتظم اولدیغندن سکز کونده قایسی جهتنه اولسه اولسون بر میلیون عسکر طوپلامیه مقتدر اولدیغی یازیلیور دکزده دخی یاقین وقتده بیوك قوت کسب ایتمشدر. انکلیز و فرانسز قدر حرب کمیسی یوق ایسه‌ده جمله کمیلری جدید اولوب بلکه دکزده اوچنجی دولتدر.

دانیا

کرمانیانك جهت شمالیسنده، بالطیق و شمال دکزلری ایله چویرلمش یارم آداده دانیا حکومتی واقعدر. اهالی ایکی میلیون، مذهب لیوتران کسب اکثر زراعت و مال آصرامق ایله‌در. اصول اداره ادارهٔ مشروطه‌در. معارفده زیاده ترقی ایتمش الکادر. دارالفنون بر، پای تخت شهری (قوپنغاغن) در. آوروپاده اسلاندا و آمریقه‌ده کره‌نلاندیا آداسی بو حکومتك اداره‌سنده‌در.

اللی بیك عسکر و اوتوز بش حرب کمیسی باردر.

فلمنك

یاکه « غولاندیا » اسکیدن برو معلوم الکادر. زمان اولیده معارف و تجارتی ایله جهانده مشهور ایدی. شو وقتلرده انکلیز کبی نامدار بر الکا ایدی. بعض سوز صره‌سی کلدکده « فلمنك کبی عقللی » دیرلر.

فلمنکك غرب جهتنده نمسه و شمال دکزی اولوب قرادن پروسیا و بلکیا ایله همجواردر. بوتون الکا غایت توزلکدر و دکزه یاقین محللری دکزدن آلچقدر، شویله که دکزدن محافظه ایچون پك چوق بنتلر، سدلر، انشا اولنمشدر. فلمنك اهالیسی دورت میلیون خلق اولوب یوزده آلتمش ایکیسی پروتستانت مذهبنده و قالدیغی قاتولیك‌در یهودی آزدر. آزیا قطعه‌سنده ایلان (جاوا)، (سوماترا)، (بورنئو)، (سله‌بز) و سائر اولوغ آدالر بو دولتك حکم و اداره‌سنده‌در. مذکور آدالرك اکثری اهالیسی مالای قومندن اهل اسلامدر.

فلمنك قرالیندر، اداره‌سی ادارهٔ مشروطه‌در. اهالینك کسب و کاری زراعت بالقچیلق و تجارتدر. صنایعلر میدان آلمشدر. دکزلرده فلمنك کمیلری و تجارتی چوقدر، تحصیل اولی مجبور. دیدر دارالفنون ایکیدر (غاغا) مرکز حکومت و (آمستردام) مشهور شهریدر. آدالرده اسلام و غیری اسلام اوله‌رق فلمنك حکومتنه تابع یکرمی بش میلیون اهالی حساب اولنیور.

بلکیا

فلمنك، کرمانیا و فرانسه آراسنده واقع الکا بلکیا قرالیتیدر. اهالی بش میلیوندر؛ فرانسز و فلمنك جنسلری قارشقدر استعمال اولنان لسانلر نمسه و فرانسز شیوه لریدر. مذهب پروتستان و قاتولیك، کسب و کار صناغت و تجارت ایله‌در. خلق چوق، طوپراق آز اولدیغندن صناعتسز معیشت اولمیه‌جق درجه‌ده‌در. بلکیاده آلات حرب، تیمور آلات، پامق، یون و کتن اشیا، کاغد و شکر غایت چوق اعمال اولنوب سائر الکالره یوللانور روسیه‌نك بر ولایتی قدر یوق ایسه‌ده عموم روسیه دن زیاده تیمور حاصل و اعمال ایدر. هنر وصنایع سایه‌سنده غایت ثروتلی بای بر الکادر.

اصول حکومت ـ ادارهٔ مشروطه‌در. محل حکومت « بروکسکیل » شهریدر تجارت‌شهری « آنتوه‌رپن » یوز بیك نظام عسکری باردر.

آفستریا ـ ونکریا

آفستریا ـ ونکریا ایمپراطورلغی آوروپا قطعه سنك اورته‌لرنده واقع اولوب برنجی دولتلردندر. شرقا عثمانلی، صرب و رومانیا شمالاً روسیه و پروسیه غرباً کرمانیا و جنوبا شویساریا و ایتالیا الکالری ایله همجواردر.

اشبو دولت ایکی بیوك قسمه منقسمدر. بری خاص آفستریا بری ونکریادر. بو ایکی قطعه‌نك حکمداری بر ایسه‌ده نظارت و حکومت ایکیدر. آفستریانك ایمپراطوری ونکریانك قرالی حساب اولنیور. عسکر و امور خارجیه ایمپراطور حکمنده‌در.

آفستریا ونکریاده اك مشهور ادیل (طونا) یعنی (دونای) صویی‌درکه بیوکچه پاراخودلر حرکت ایدر بوکا قوشولان صولردن این، موراوا، تیسا، دراوا و صاوا نام صولر مشهوردرلر. الکا اولدقچه محصولدار و لطیف هوالیدر. تورلی میوه‌دن غیری خیلی یرلرنده یوزم دخی یتشور.

آفستریا ونکریا اهالیسی کبی مختلف جنس و مذهب اهالی بر دولتده یوقدر. ۱۷ میلیون سلاویان ۱۰ میلیون نمسه ۳ میلیون رومین ٦ میلیون ونکر و دیکر تعبر ایله ماجار و بر میلیون یارم یهودی بو دولتی تشکیل ایتدکلری صره‌ده هر بری اوز دیلی ایله متکلمدر و بر برینی آکلامزلر. مذهب نظرندن آفستریا، ونکریا اهالیسنك یوزده ۷۷ قاتولیك، یوزده ۱۰ پروتستانت، یوزده ۹ روم و یوزده ٤ یهودیدر.

اصول حکومت ادارهٔ مشروطه‌در. آفستریانك و ونکریانك آیروجه ملت مجلسلری باردر.

کسب و تجارت صره‌سنده بو الکالر کرمانیا و فرانسه کبی ایلروده دکلدر، لکن زراعت صنا-

یع و فابریکه‌چیلك خیلی ترقی ایتمشدر. زخیره، توتون، آت، قوی، کونه‌صو، کومش آلتون، تیمور، باقر، یورت اشیاسی و موسیقی آلاتلری ایله بیوك تجارت اولنیور. بونلردن ماعدا آفستریاده اعمال اولنوب خارجه صاتلان امتعه اراسنده طوپراق و فاغفور و جام و چلیك اشیا، کاغد و یون و پامق ماتریالر ذکر اولنملیدر.

تجارتك کوپلکی ایله آفستریا دورتنجی دولتدر. (انکلتره فرانسه کرمانیا) دکزده الك بیوك شهری « تریسته » شهریدر.

جمله ایچون تحصیل عمومی مجبوریدر یعنی هرکس اولادینی مکتبلره بروب اوقوتمسی نظامدر دارالفنون ۱۰ دانه‌در.

الکانك مشهور شهرلری قراقوف، پراغا، برون، لمبرغ و چرنوویچ عمومی پای تخت (وینا) و نکریا باش شهری (پوداپشت) در.

قوهٔ عسکریه نظرندن آفستریا دولتی اولوغ دولتلردندر. طقوز یوز بیك عسکر آلتمش حرب کمیسنه مالکدر.

الکابی تشکیل ایدن مختلف خلقلر بر بری ایله عکس اولدقلرندن هر بر قوم اوز دیلی و مذهبی ایچون زیاده حقوق و ادارهٔ محلیه طلب ایدییور شویله‌که اشبو اختلافات داخلیه‌دن اوتری آفستریا سائر دولتلر کبی نفوذلی اولهمیور.

فرانسه

فرانسه طوپراغی اسپانیا، ایتالیا، شویسارا، کرمانیا، غولاندیا و بلکیا الکالری ـ نمسه، لاماش، بسقایا و آق دکز ایله همحدوددر. فرانسه تك جهت شرقیه‌سی یوکسکجه جهت غربیه‌سی اووالق و طوغایلقدر.

اسپانیا حدودنده (برەنی) و ایتالیا حدودنده (آلپ) نام اولوغ داغلر باردر. آلپ داغلری یاز و قیش قارلی تورارلر، چونکه غایت یوکسکدرلر.

فرانسه الك محصولدار الکالردندر. خیلی یرلرنده زیتون و پك چوق یرلرنده یوزم هر طرفنده میوه و یمش حاصل اولور. تاش یول تیمور یول قایق و پاراخود جوررکبی صولری و قازیلوب یاسامش حریقلر چوقدر.

اهالی اوتوز سکز میلیوندر، یوزده ۹۳ فرانسز و یوزده یدی سائر جنس اهالیدر. مذهب قانونیکدر فرانسه کبی هنرلی و صنایعده ماهر و مدنیتلی الکا یوقدر دیه‌ك جائزدر. بوندن زیاده کسب و تجارتی اولان الکا آنجق انکلتره‌در، کرمانیا فرانسه‌دن کروده‌در.

باقر، تونج، آلتون، کومش اشیا، مشین، ایپك، کاغد، شکر، روبا، قولچاق، نقش، قوقولی صولر، صابونلر، آصمه و چالار ساعت، آلات فنیه و بو مثللو شیلر فرانسه‌ده اعمال اولندیغی کبی بر الکاده اولمیور.

باغ باغچوانجیلق فرانسه‌ده اولدیغی کبی بر یرده ترقی ایتدیکی یوقدر. سکسان تورلی آلما ٦٧ تورلی آرمود موجوددر. باغلرندن ۱۸۷۳ سنه سی بیك میلیون روبله‌لك ایراد حاصل اولمش ایدی. پای تخت شهری « پاریژ » در. سائر مشهور بلده‌لری: مارسیل، غاور، بوردو، لیون، طولون، بره‌ست، نامنده‌لر.

معارف عمومیه غایت ایلروده‌در، تحصیل اولی ایچون هر محله‌ده، هر قریه‌ده موجود مکتبلردن ماعدا فنون و علوم عالیه تحصیلنه، صنایع هنر و زراعت تعلمنه مخصوص مکاتب عالیه‌لر چوقدر.

آق دکزده واقع قورسیقه آداسی آفریقه قطعه سنده واقع جزایر الکاسی و آزیاده هندوستانده و اوزاق هندوستانده قوخنکینا قوخنکینا و تونکین طوپراقلری فرانسه‌نك تصرفنده‌در. جزایر مقدمجه عرب الکاسی ایدی. بر نیجه سنه‌دن برو تونس الکاسی دخی فی‌انسه نفوذینه توتمشدر. اصول حکومت ادارهٔ جمهوریه‌در. (۱۸۷۱ سنه‌سندن برو) بو رنفی وقتلرده بو الکاده قرالیت (حکمدارلق) و بعده‌صره‌سنجه‌جمهوریت‌و ایمپراطورلق اوله‌کلمشدر.

طوپراغنك مقدارنجه اوفاق ایسه‌ده فرانسه حکومتی علوم، فنون، تجارت و عسکر قوتی ایله دنیانك برنجی دولتی و یا برنجیلرك بری اوله‌کلمشدر.

قوهٔ بریه‌سی ایکی میلیون نظام عسکرندن عبارت اولوب روسیه و کرمانیا درجه‌سنده‌در، دکزده ایسه فرانسه‌دن زیاده قوتی اولان بر انکلیز دولتیدر. دکزده انکلیز ایله فرانسز اتفاق ایتسه‌لر جمله جهانك دولتلری بوناره مقابیله ایده‌مزلر.

انکلتره

انکلیز الکاسی ایکی بیوك آدادر. بری (بریتانیا) بری (ایرلاندا) اطرافی دکز و آوروپا قطعه سنك چهت غربسنده‌در. الکانك دکز جاغالرنده کمی توقتیه‌جق کبی لیمانلری چوق اولوب انکلیز لرك دکزده ماهر اولمه‌لرینی موجب اولمشدر. قوهٔ بحریه‌سی و دکزلرده تجارتی ایله انکلتره دولتی جهانده برنجیدر.

الکا اکثری توغایلقدر. یوکسك داغلر یوقدر. صولری ادیللری اوزون دللدر، لکن غایت ترین اولدقلرندن چوقیسی اوزرنده کمی و پاراخود حرکت ایدییور. الك مشهور ادیل (تمزا) در. بونك ایکی‌طرفنده پای تخت (لوندون) شهری بنا اولنمشدر انکلتره‌نك هواسی دکزك و صویك چوقلغندن رطوبتلی‌در، صغوق اولمز، تومان چوقدر. اهالی ۳۸ میلیوندر و اکثریسی شهرلرده اقامت ایدر. انکلتره ده اولدیغی کبی بیوك شهرلر جهاننك سائر الکالرنده یوقدر.

بریتانیا اهالیسی بر (پروتستانت) ایرلاندا اهالیسی (قاتولیك) مذهبنده‌در.

تجارت زراعت و صنایع انکلیز الکاسنده شو قدر ترقی ایتمشدرکه امثالی جهانده یوقدر. الك بیوك کسب و تجارتی معدنیاتدر. عموم آوروپاده اعمال اولنان تیمورك یوزده آلتمش قسمی و تاش کومرینك نصفی انکلتره‌دن چیقار. توز اخراجی ایله انکلیز الکاسی کنه برنجیدر.

یخشی مال آصرامق و اصول زراعت ایله انکلتره جهانه عبرت و درسخانه اوله‌بیلور جوروك آنلر و ٤٥ پود آغرلقده اوکوزلر بو الکادن چیقار.

یون و پامق اشیا انکلتره‌ده ایشلندیکی قدر بر یرده ایشلنمیور مانوفاقتوره یعنی قزل مال بازارلری مانجیستر، لیدس، بلفاست آدینبورغ، ماشینا و تیمور آلات بازارلری، بیرمنغام و شفیلد شهرلریدر.

۱۸۷٤ سنه‌سی انکتره الکاسنك آلدیغی و صاتدیغی مال و اشیا دورت بیك بش یوز میلیون آلتون روبله قیمت اولنمشدرکه بو یکون تجارت فرانسه و کرمانیا الکالرینك جمعندن زیاده‌در

دکزلرده تجارته مخصوص اوتوز یدی بیك انکلیز کمیسی حساب اولنمشدر.

معارف عمومیه غایت ترقی ایتمش الکادر. اون ایکی دارالفنون موجوددر محل حکومت و پای تخت شهری (لوندون) در. ٤ میلیون اهالیسی باردرکه جهانده بیوکلك و تجارتی ایله برنجی موقعدر. سائر مشهور شهرلری لیورپول، پورتسموت، پلیموت، بریستول، نیوکستل، غلازغو و دوبلین در.

آوروپادن ماعدا سائر قطعه‌لرده و اولوغ دکزلرده طوپراقلری و آدالری (مستملکاتی) جمله دولتلردن زیاده‌در. ملل مختلفه‌دن انکلیز حکومتنه تابع خلق ایکی یوز آلتمش میلیوندن زیاده

در. اك بیوك ملکی هندوستاندر. آفریقه قطعه‌سنده (قاب طوپراغی) آمریقه‌ده (قنادا) آفسترالیا قطعه‌سی و اوتوز قدر بیوك و کچوك آدالر انکلیز تصرفنده‌در.

اهالینك چوقلغی ایله جهانده ایکنجی دولتدر.

اصول حکومتی « ادارهٔ مشروطه » در. حکمدا ری ملت مجلسنك یعنی پارلامنتونك رخصتیله ایش و حکم ایدر. تبعهٔ مختلفه‌ایچنده آلتمش میلیون اسلام حسابلنیور. شویله‌که اسلامك چوقلغنه کوره بعض مرتبه ـ انکلتره اسلام دولتلرینك برنجیسدر، دییورلر.

سیاست میداننده انکلیزلر روسیه ایله عکس و اکثری آکا مخالف اولدیغی ایله مشهوردر. مما‌لك رومیده ایرانده و افغانستانده و خطایده انکلیز لر هپ روسیه‌نك تدبیرینه مخالف حرکت ایدییور لر هنر و تجارتلری ایله اسلاملری اك زیاده تالا مقده ایسه‌لرده اسلاملره اوزلرینی دوست و حما‌یه‌جی کوسترمیه موافق اولیورلر.

انکلتره‌نك قوهٔ بریه‌سی یعنی قرا عسکری چوق دکلدر. جمله‌سی اوچ یوز بیك آدم حساب او‌لنیور، لکن دکز قوتی جهانده برنجیدر. دوتیوز اللی قطعه و بش بیك طوپ ایله سلاحلنمش حرب کمیلری موجوددر.

اسپانیا

اسپانیا دولتی آوروپا قطعه‌سنده « پرینی » یارم اداسنده‌در. فرانسه ایله جوارداش اولوب ایکی طرفدن آق دکز و بر طرفدن بحر محیط غربی ایله چویرلمشدر.

اهالی ۱۶ میلیون؛ مذهق قاتولیك تجارت و معارف خیلی ترقی ایتمش ایسه‌ده انکلیز و فرانسز الکالری درجه‌ده دکلدر. پای تخت (مادرید) شهریدر سائر قطعه‌لرده خیلی آدالری و سکنز میلیون تبعه‌سی موجوددر. اسپانیا حکومتی (ادارهٔ مشروطه) در. قوهٔ عسکریه‌سی ۳۰۰ بیك عسکر و یوز اوتوز حرب کمیسندن عبارتدر.

کچمش زمانلرده اسپانیا اهل اسلام حکمنده ایدی تاریخلرده مشهور (اندلس خلافت اسلامیه سی) و (اندلس مدنیت اسلامیه‌سی) بو الکاده میدان آلمش ایدی زمان اسلامیتدن قالمش آثار بو کونه قدر چوقدر. بونلرك ایچنده (الحمرا) سرایی و قرطبه جامع شریفی که بو کونده کلیسادر جمله‌نك حیرتنی موجب اولیورلر. اسپانیوللر عر‌بلره غالب کلدکده جبر و ظلم ایله جمله‌سنی هجرته مجبور ایتمشلر ایدی شویله‌که بو کونده اسپانیاده اسلام هیچده یوقدر. اندلس اسلاملری اکثری آفریقه‌ده فاس الکاسنه کوچدیلر.

پورتوغالیا

اسپانیانك جهت غربیسنده پورتوغالیا حکومتی باردر. اصول اداره و مذهب اسپانیوللر کبیدر. اهالی دورت میلیوندر. پای تخت (لسابون) شهری در. قوهٔ عسکریه‌سی یتمش بیك آدم و ۳۵ قطعه حرب کمیسندن عبارتدر.

شویساریا

آوروپانك اورته‌لرنده آلپ داغلرنده آفستریا، کر‌مانیا، فرانسه و ایتالیا الکالری اراسنده ایکی میلیون اهالیدن عبارت شویساریا جمهوریتی مو‌جوددر. اهالی فرانسز و نمسه جنسندندر غایت هنرلی و زراعتچی خلقدر مشهور بلده‌لری (برن) (ژانوا) درکه ساعتلری ایله جهانده معلومدر یوز بیك مقدار نظاملی عسکره مالکدر.

ایتالیا

ایتالیا دولتی (آپه‌نین) یارم آداسنده و سجیلیا، ساردنیا و الیا نام آق دکز آدالرنده واقعدر.

اهالی ۲۸ میلیون؛ مذهب قاتولیك؛ اصول حکو‌مت ادارهٔ مشروطه، باش شهر (روما) در. ایتالیا طوپراقلری غایت لطیف هوالی و برکتلی برلر‌در، قیش پك آز، یاز اوزون اولور. هر تورلی میوه و آغاچ چوقدر. مشهور شهرلری (ونیسیا)، (تورین)، (فلورنسیا)، (میلان) و (ناپولی)در.

مدنی و هنرلی الکادر. قوهٔ عسکریه‌سی ایله برنجی دولتلردن حساب اولنور. ۷۳ حرب کمیسی ایله سکز یوز بیك نظام عسکری باردر.

ایتالیان قومی اسکی بر خلق ایسه‌ده حاضر ده کی حکومتلری تازه‌در. اللی سنه مقدم ایتالیا الکاسی اوچ دورت مستقل حکومتدن عبارت او‌لوب جهت شمالیه‌سی آفستریا تصرفنده ایدی، لکن ایتالیان قومی معارف و هنر ایله قوتلنوب ملتك برلشمسی و اتحادی جمله ایچون موجب راحت و سبب ترقی اوله‌جغنی فهملب خیلی طلب و محاربه‌لردن صوك جمله ایتالیان حکومتلری بر پادشاه حکمنه طوپلاشوب اولوغ بر دولت تشکیل ایتدیلر.

دولت عثمانیه و روم ایلی حکومتلری

عثمانلی دولتی آوروپا، آزیا و آفریقه قطعه‌لر نده واقع اولوغ دولتدر. آوروپا ولایتلرینه « روم ایلی » آزیا ولایتلرینه « آناطولی » « سوریا » « عربستان » و آفریقه ولایتلریه « مصر » « سو‌دان » « ترابلس » تسمیه اولنمشدر.

عموم الکا ـ دکزلردن قرا دکز، آق دکز، آدر یاتك دکزی، شاپ دکزی، بحر هند و عجم کور فزی ایله و دولتلردن یونان، آفستریا، صربیا، رومانیا، روسیه، ایران و حبش ایله همجواردر. عثمانلی ولایتلرینك خیلیسی دوغری استانبول حکمنده اولوب بعضیلری امتیاز نامه‌لره بنا آیروجه اوز حکومتلری طرفندن اداره اولنورلر. عثمانلی‌یه تابع بو کبی الکالر مصر و بلغاریادر. عثمانلی‌یه سنوی برکی ایله بایلیدرلر.

عثمانلی دولتنك جمله اهالیسی قرق میلیون او لوب بونلرك یکرمی بشی اسلام و قالدیغی عیسو یدر. قومیتجه عثمانلی اهالیسی، حبشی، عرب، ترك، کرد، چرکس، آرناوود، بلغار، روم، رومین، ارمنی و یهودی خلقلرندن عبارتدر، اهل نصرا‌نك چوغیسی سلاف یعنی روس قومندندر. دولتجه معتبر مذهب محمدیدر، لکن نظامات موجبی سائر مذهبلر دخی سربست اجرا اولنور.

عثمانلی الکاسی غموما غایت خوش هوا و محصولدار طوپراقدر، لکن یوللرك آزلغی هنر و تجارتك نقصانلغی سببلی بونلردن لازمنجه استفا ده چیقارلمیور. عثمانلی اهالیسی آوروپالیلرکبی خدمت ایتمیه بیلسه‌لر بو دولتك بغدابی و سائر حاصلاتی عموم آوروپابی طویدراجق قدر او‌لدیغی روایت اولنیور.

یتمش سنه مقدم عثمانلی دولتی بی نظام آزیا الکالری کبی بر دولت ایدی، لکن مرحوم سلطان محمود اسکی اصول عسکریی یوق ایدوب بکی اوروپا اصولی نظام عسکری و ادارهٔ ملك ایچون جدید نظاملر اچیقاروب ملك و دولته متانت بردی. بعده مرحوم عبدالمجید و عبدالعزیز سلطانلر دو لتك متانت و ترقیسنه و انتشار معارفه زیاده دقت و غیرت ایدوب الکایه دها قوت بردیلر.

بو کونده دولت عثمانیه آوروپا دولتلرندن حساب اولنوب قوهٔ عسکریه‌سی مجالس سیاسیه‌لرده دقتدن تاشلنمز.

دارالسلطنت شهری استانبولدر. روم ایلی جهتنده مشهور بلده‌لری ـ ادرنه، سلانیك، مناستر؛ آناطو‌لیده ـ ازمیر، بروسه، قونیا، طرابزون، ارضروم، بغداد، دیار بکر؛ سوریادا ـ شام شریف، حلب، قدس شریف، بیروت، عربستانده ـ جده، مکهٔ مکرمه؛

آزیا قطعه‌سی
بحر منجمد شمالی
روسیه
سبریا
بحر محیط کبیر
ممالک چین
مانجوریا
مانغولیا
غوبی صحراسی
تیبت
هندوستان
بلوچستان
عربستان
بحر محیط هندی
ستانوری
مسقط
بومبای
دهلی
لاهور
قندهار
مشهد
طهران
اصفهان
بغداد
بصره
مدینه
مکه
حبش
بورنئو
سیام
قانطون
خانوی
هاینان
مقیاس
بردویمه بیك ورسته مقابلدر

14

مدینهٔ منوره و صنعا نام شهرلردر.

الکانك کار و کسبی زراعت ایله‌در. صنایع و فابریکچیلك ترقی ایتدیکی یوقدر. عثمانلیدن سائر الکالره زخیره، یون، پاموق، ایپك، توتون، تری، زیتون، مای، میوه، یمش مقوله‌سی کیدوب آوروپادن مانوفاقتوره و سائر امتعهٔ صنایعیه کلور. بو صوك وقتلرده عثمانلیده دخی خیلی فابریکلر یاسالوب صنایع ترقی ایده باشلدی.

عثمانلیلرك الك زیاده ترقی ایتدکلری جهت امور معارفدر. آز وقتده الکاده پك چوق جدید اصول مکتبلر آچلوب بو کونده جهانده موجود جمله فن و بیلوك تحصیل اولنمقده‌در. یکرمی اوتوز سنه ایچنده پك چوق کتاب ترجمه و تألف اولندی. اهالی اوقومیه و بیلمیه هوس اولدی شویله که هر سنه مکتبلر آرتمقده یکی غزته‌لر و کتابلر نشر اولنمقده‌در.

عثمانلینك اصول حکومتی « ادارهٔ مستقله » در. سلطان حضرتلری هر ایشی اوزلری حکم ایدرلر

معارف عمومیه ایچون اصول جدید اوزره صبیان و رشدیه و اعدادیه مکتبلری آچنمقده اولدیغی کبی فنون عالیه تحصیلنه مخصوص حقوق — مهندس و تلغراف، طب، ملکیه، صنایعه، حربیه و بحریه مکتبلری باردر. اسکی اصول محله مکتبلری و علوم عربیه مدرسه‌لری پك چوقدر.

دولتك قوهٔ عسکریه‌سی طقوز یوز بیك نظام عسکردن و یوز آلتمش قطعه حرب کمیسندن عبارتدر. عسکرك جمله‌سی اسلامدر سائر مذهب اهالیدن عسکر آلمق نظام اولمامش‌در.

یونان

اوروپای عثمانی یعنی روم ایلی‌نك جنوبنده اوچ طرفی آق دکز ایله چویرلمش (مورا) یارم آدا سنده یونان دولتی واقعدر. یتمش سنه مقدم عثما نلی ولایتی ایدی. شو اثنالرده اختلال ایدوب آوروپا دولتلرینك یاردیمی ایله عثمانلی حکمندن چیقوب مستقل روم حکومتی تشکیل اولندی.

اهالی بر میلیون؛ مذهب روس؛ قوم یونانی؛ دکزده تجارتلری چوقدر؛ الکا چوق برکتلی دکل؛ عسکر یوز بیك؛ حرب کمیسی بش قطعه؛ یونانیلر دکزه و تجارته ماهر قومدر؛ حکومت ادارهٔ مشروطه؛ پای تخت « آفینا »؛ تجارت مرکزی « پیره‌ی » شهری در.

زمان قدیمده مدنیت و حکماسی ایله مشهور اولمش الکادر. حاضرده معارفه کنه زیاده غیرت اولنیور ایسه‌ده اکثری اهالی اوقومق و یازمقدن محرومدر.

قره داغ

روم ایلی‌نك جهت غربیسنده آفستریا و عثمانلی الکالری آراسنده داغلر ایچنده موجود اوفاچق حکومت قره داغدر؛ اهالی یوز اللی بیك؛ قوم سلاویان، مذهب روس؛ الکا داغلق و تاشلقدر؛ اهالی فقرادر؛ لکن جسور و غوغاجیدر؛ صنایع و تجارت یوقدر؛ معیشت مشکلدر؛ اداره و حکم کیاز یعنی حکمدار الندەدر. نظام عسکری یوقدر، لکن زمان حربده اهالیدن طوپلنوب ٣٠ بیك قدر آدم یورت محافظه‌سنه چیقیور؛ پای تخت « چتنیا » شهریدر.

صربیا

آفستریا، بلغاریا و عثمانلی الکالی ایله همجوار اولان صربیا حکومتی مقدمجه عثمانلی ولایتی ایدی روسیه دولتنك حمایه‌سی ایله عثمانلی حکمندن چیقوب مستقل حکومت اولدیغی کوپدن دکلدر. صربیا اهالیسی سلاف قومندن اولوب روس مذهبندەدر. مقدار بر میلیون بش یوز بیك؛ تجارت صنایع و معارف نقصدر؛ اهالی زراعت ایله تعیش ایدر اصول حکومت ادارهٔ مشروطه‌در. نظام عسکری یوز بیك؛ پای تخت شهری « بلغراد » در.

بلغاریا

بر طرفدن قرا دکز و دیکر طرفلردن رومانیا، صربیا و عثمانلی ایله همجوار اولان روم ایلی الکاسی بو کونده بلغاریا طوپراغیدر. ١٨٧٧ دن اول بو طوپراقلر عثمانلی ولایتاری ایدی. برلین عهد نامه‌سی موجبی بلغارلر عثمانلی‌یه تابع آیروجه حکومت تشکیل ایتدیلر. اهالی ٣ میلیون ٢٠٠ بیك اکثر بلغار قومی، روس مذهبیدر، ایکی یوز اللی بیك قدر اسلام دخی موجوددر. بعده بلغارستانده خیلی روم و یهودی و سائر خلقلر باردر.

جدید حکومت اولدیغندن نظام و معارف و کسب و تجارت میدار آلدیغی یوقدر. اهالی عموما زراعت ایله معیشت ایدر. نظام عسکری سکسان بیك؛ پای تخت « صوفیا » شهریدر. اصول حکومت ادارهٔ مشروطه‌در. مشهور بلده‌لری اورچق، وارنا، ویدین، شومله و ترناوادر.

رومانیا

قرا دکز و روسیه و آفستریا و بلغاریا ارasنده واقع حکومت رومانیادر. مقدمجه ولاخ و بوغدان نامله‌ری ایله عثمانلی ولایتلری ایدی. بو کونده مستقل حکومتدر. دورت میلیون اهالی؛ مذهب روس، قوم رومان، اصول حکومت ادارهٔ مشروطه پای تخت « بخارست » شهریدر. مشهور بلده‌لری یاس، غالاس، کوستنجه در.

آزیا قطعه‌سی

جهانك الك بیوك قطعه‌سی آزیادر. آوروپا آزیانك بر پارچه‌سی مقامنده‌در، آزیانك شمالنده (بحر منجمد شمالی) شرقنده (آقوت دکزی) (یاپونیا دکزی) (صاری دکز) و (بحر چین یاکه قطای دکزی) جنوبنده (بحر محیط هندی) (بحر عمان) و (شاپ دکزی) واقعدر. بوغازلردن شاپ دکزی ایله بحر هند آراسنده باب‌المندب بوغازی، عجم کورفزی ایله بحر هند آراسنده همان بوغازی بنغاله کورفزی ایله بحر چین آراسنده مالاقه بوغازی باردر.

جهانده الك بیوك و یوکسك (همالای) داغلری و آزیا اورته‌لرنده واقع ممالك چین و سبیریا حدودنده (صتولووی) و (تیان شان) و (آلتون تاغ) داغلری مشهوردر.

آزیا کوللرندن سبیریاده بایقال — ترکستانده لخش و آرال — چینده (لوپنور) کولی قارته‌ده ترسیم اولنمشدر. بیوك ادیللردن سبیریادن کچوب بحر منجمد شمالیه منسوب اوب، ینسی، لنا، بحر آقوته منسوب آمو دریا، چین طوپراغندن آقوپ صاری دکزه و بحر چینه منسوب (هوانك هو) و (تیانغ) بنغاله کوفزینه منسوب (غانغ) و بحر عمانه منسوب (سند) ادیلی هندوستان الکاسندن اقار. (فرات و دجله) صولری عجم کورفزینه منسوبلر. آزیا ایچنده دیار ترکستانده آرال کولینه منسوب سردریا (سیخون) و آمو دریا (جیخون) ادیللری باردر.

آزیانك جهت شمالیسی یعنی سبیریا طرفلری صغوق هوا؛ جنوب طرفلری — هندوستان، ثربستان مالاقه یارم آداسی و آدالر غایت صیجاق هوالی یرلردر. قطعه‌نك اورته‌لری ایسه زیاده صیجاق و قیشی صغوق اولور.

نباتاتك و حیواناتك هر تورلیسی موجوددر. آوروپاده اولمیان نباتاتدن آزیاده خرما، چای، قهوه، آغاچی و شکر قامشی حیواناتدن فیل، آرسلان، قاپلان، پارس، یبانی آت، کهیلان و مایمون بولنور

16

سیبیریا و ترکستان

آزیا قطعه‌سنك جهت شمالیسی سیبیریا نامنده اولوب روسیه حکمنده‌در. سیبیریانك جنوبی و چین الکاسنك جهت غربیسی ممالك ترکستاندرکه اهالینك اکثری اقوام ترکدر و اسلامدر. ترکستانده بو زمانده ایکی حکومت باردر — بری بخارا، بری خیوا. بونلر روسیه حمایه‌سنده اولوب مستقلجه اداره اولنیورلر. سائر بلاد و ولایات ترکستان روسیه حکمنده بولنوب تاشکنده مقیم اولوغ والی طرفندن اداره اولنورلر.

خیوا خانلغی بش یوز بیك اهالیدن عبارت اولوب تاریخلرده حوارزم نامی ایله مشهوردر. باش بلده و محل حکومت خیوادر.

بخارا خانلغی ایکی میلیون اهالیٔ اسلامیه‌دن عبارت اولوب ترکستانك اك بیوك حکومتلرندندر. محل حکومت بخارای شریفدرکه مدرسه‌لری و علماسی ایله شهرت کسب ایتمشدر. بخارانك حصار، قارشی، کتاب، شهری سبز وچارچی نام شهرلری باردرکه تجارت داخلیه نظرندن خیلی مهمدرلر. بخارا و خیوا اصول عتیق و شریعت محمدیه اداره ایله اولنان الکالردر. نظامات و قانون جدیده یوقدر.

اشبو خانلقلرك قوهٔ مالیه و عسکریه‌لری خصوصده تمام معلومات یوقدر. تجارتده و میدان سیاسیه‌ده کسب قوت ایده‌مامشلردر ترکستانده علوم شرعیه تحصیلی هر وقت کمالنده بولندیغی صره‌ده هر نصل ایسه امور ملك و معیشت و سیاسیات ایچون الزم اولان فنون و بیلوك مختلفه تدریس اولنمیوب قالمشدر. استعمال اولنان آلات زرعیه و صنایعه اسکی زمان اصولیدر. روس حکمندن بورون خانلر و بکلر بر بری ایله جدال و غوغاده وقت کچورلر ایدی ترکستان تاریخی بخارا، خوقند وخیوا محاربه‌لرندن عبارتدر.

ترکستان اهالیسی زراعته و باغچوانلغه بوستانجیلغه پك ماهردر. مال چوق آصرارلر. لکن صنایع بویله ایلروده دکلدر. ترکستانك اك بیوك تجارتی روسیه ایله‌در. یون، تری، پاموق و ایپك بروب تیمور آلات، مانوفاقتورا، جام و سائر اشیای صنایعه آلور. روسیه ترکستانده تاشکند و سمرقند و خوقند بلده‌لری مشهوردر؛ عموم ترکستان اهالیسی آلتی میلیون خلقدر.

ممالك چین یا که قطای

آزیانك اك بیوك و جهانك اك اسکی حکومتی قطایدر. اهالی دورت یوز میلیون جان اولوب چین و ماغول و مانچور قوملرندن عبارتدر. چینلولر هپ مجوسیدر فقط آراسنده اسلام دخی چوق اولدیغی روایت اولنیور. چین دولتی سیبیریا ترکستان و هند چینی ایله همجواردر. زراعت صنایع و تجارته ماهر قومدر، لکن یاقین زمانلره قدر هیچ بر ملت و دولت ایله مناسبت آجمیوب آیروجه معیشت ایتدکلرندن اصول و اعتراحت و مدنیت جدیده‌دن بی بهره قالمش بر الکادر آنجق بش اون سنه‌دن برو آوروپا هنرینه و مدنیتنه کسب اطلاع ایدوب خیلی ترقیات جدیده و عساکر نظامیه پیدا سنه مباشرت اولندی. بو یولده قطایلولر ترقی ایتسه‌لر دنیانك اك اولوغ دولتی اله بیلورلر.

محل حکومت « پکین » شهریدر اهالیسنك چوقلغیله دنیاده ایکنجی بلده‌در. قانتون و تونکین مشهور شهرلریدر. اصول حکومت « ادارهٔ مستقله » در. حکمدارلرینه (بوغدیخان) یعنی پادشاه دیرلر.

قطایك جهت غربیسنده ترکستان شرقی یا که کاشغر (آلتی شهر) باردر بو دیارك اهالیسی عموما اسلامدر و اوچ یوز سنه‌دن برو قطایك حکم و ظلمنده قالمقده‌در. نیجه دفعه اعلان استقلال ایدلمش ایسه‌ده هیچ بر طرفدن معاونت و امداد اولمدیغندن پنجهٔ چینلن خلاص اوله‌مامشلر.

قطایك قوهٔ عسکریه‌سی ۴۰۰ بیك غیری منتظم عسکردن عبارتدر. اصول افرنجیه اوزره ترتیب اولنمش عسکر و قوهٔ بحریه آزدر.

یاپونیا

قطای الکاسنك جهت شرقیسنده یاپونیا آدالرنده یاپونیا دولتی واقعدر. قرق میلیون اهالی موجود اولوب، مجوسی مذهبنده‌در. قوملری چینلولر کبی مانغولدر. یاپونیا اهالیسی صنایع و زراعته ماهردر. اشبو صوك زمانده آوروپاده علوم و فنون تحصیل ایدوب، بیلدکلرینی اوز لسانلرینه ترجمه ایدرك یاپونیاده انتشار علوم و بیلوك جدیدیه خدمت ایدن خیلی یاپونیالی موجوددر. حکومت دخی ادارهٔ ملك ایچون آوروپا نظاملری قبول ایدوب، نظام عسکری دخی ترتیب ایتدی. شویله‌که یاپونیا الکاسی کوندن کونه ترقی ایتدیکی حوادثلرده روایت اولنیور بحریه‌سی پك منتظم‌در

محل حکومت (توقیو) شهریدر. اصول حکومت ادارهٔ مشروطه‌در.

هند چینی

قطای الکاسنك جهت جنوبیسنده (سیام) نامنده مجوسی حکومتی واقعدر. نقص مدنیت و هم بی نظام دولت اولدیغندن میدان سیاستده نفوذی یوقدر. بر طرفدن فرانسز و ایکنجی طرفدن انکلیز هند حکومتی سیامی تخت نفوذ و ادا ره‌سنه آلیورلر. بو الکانك طوبراغی ایسه غایت بر کتلی و خوش هوادر. اهالی هپ مانغول قومندندر. آره‌سنده اهل اسلام باردر، لکن آزدر.

هندستان

هندستان الکاسی عموماً انکلتره‌نك اداره‌سنده در. بعض ولایتلر انکلیز والیلری طرفندن و بعض الکالر انکلیزه تابع شاهلر طرفندن اداره اولنیورلر. جمله اهالی ایکی یوز سکسان میلیوندن زیاده اولوب، بونك یتمش میلیونی اسلامدر، هنده اقامت ایدن انکلیز آنجق بر میلیوندر.

هندستان بایلق و میوه‌دارلغی ایله اسکی زمانلردن برو مشهوردر. هر تورلی حیوانات موجوددر. اهالیده غیرت و معرفت، شاهلرده اصول و انتظام و کامل سیاست اولمدیغندن انکلتره‌یه تابع اولوب انکلیز دولتنك بیوکلکنه و سعادتنه سبب مستقله اولمشلردر. محل حکومت (کلکوته)، مشهور بلده‌لری بومبای، مادراس، حیدر آباد، دهلی، لاهور و کشمیر شهرلریدر.

هندستانك جنوبنده واقع سرندیب اداسی خوش هوا و میوادارلق ایله « دنیانك جنتی » نامی آلمشدر.

ایران

عثمانلی روسیه و افغانستان ایله همجور اولان ایران دولتی غایت اسکی دولتلردندر. اهالی آلتی ملیون و اکثری قوم فارس و بر مقداری ترکدر. جمله‌سی اسلامدر، لکن شیعه‌المذهب غالب و سنی و شافعی غایت آزدر. خیلی‌دن برو داخلا ترقی ایتمکده اولان الکادر. نظام و انتظام مکمل دکل ایسه‌ده بو صوك وقتلرده بر خیلی اصلاحات جدیده اجرا اولنوب، مکاتب آچیلوب انتشار معارفه باشلمشلردر. قوهٔ عسکریه آلتمش بیك نظامدن عبارتدر. الکا خوش و میوه‌دار ایسه‌ده یولسزلق و اهالینك ساده‌لیکندن لازم درجه استیفاده اولنمیور ایپك، شال و خالی اعمالی ایله اسکیدن برو مشهوردر. روسیه، انکلتره و عثمانلی ایله زیاده تجارتی باردر. محل حکومتی (طهران). مشهور بلده‌لری اصفهان، شیراز، مشهد، بوشهر، بندر عباس و رشد شهرلریدر.

افغانستان

روسیه، ایران و هندستان ایله هم جوار اولان افغانستان بش میلیون اهالیدن عبارت حکومت اسلامیه‌در. مختلف اقوام عموما اسلام و اهل سنیدر. معارش و تجارتده کروده قالمش الکادر. محل حکومت (کابل). مشهور بلده‌لری هرات، قندهار، جلال آباد و گلات شهرلریدر. قوهٔ عسکریه آلتمش بیك انکلیز اصولی نظامدن عبارتدر.

زاقافقازیا

بحر خزر ایله قره دکز آره‌سی و قافقازیا داغلرینك جهت جنوبیسی زاقافقازیا نامنده روسیه الکاسیدر. اهالی روس، ارمنی، گرجی تاتار و بر مقدار عجم خلقلرندن عبارتدر. اهالینك نصفی اسلامدر و بونلرك چوغیسی اهل سنی‌در محل اداره (تفلیس) و مشهور شهرلر اریوان، باکو، شماخی، نخو، گنجه، باطوم و قرص شهریدر.

آفریقه قطعه‌سی

شمالا آق دکز یا که بحر سفید و شاب دکزی، غربا بحر محیط غربی، جنوبا بحر محیط کبیر و شرقا بحر محیط هندی ایله جو- یرلمش اولوغ طوپراق آفریقه قطعه‌سیدر. بو قطعه‌نك اورته‌لری صوسز، یورتسز صحرا و قر- لردن عبارت اولوب، یخشی یرلری آنچق دکز کنارلریدر. عموما غایت صیجاق هوادر. آصل اهالیسی قوم زنجیدرکه یوزلری سیاه، ساچلری قوورجق، دوداقلری قالن، ماکلایلری طار، بورو نلری یالپاقدر. عرب اهالیسی زمان سعادتدن صوك افرنج خلقلری ایسه یقین زمانلرده پیدا اولمشدر. یرلی اهالی مدنیتدن، صنایع و تجارتدن بی بهره قوم زنجیدرکه نصفی مجوسی و نصفی اسلام ایله مشرفدر. عالم سیاسیده زنجی حکومتلرینك بر تورلی معیت و نفوذلری اولمدیغندن اشبو مختصر جغرافیامزده بیان اولنمیه‌جقدر.

آفریقه‌نك ایکی اولوغ ادیای باردر: بری نیل مبارك‌در نیانراکولندن چیقوب سودان و مصردن جریان ایدوب آق دکزه توشر. و ایکنجیسی (نیغر) ادیلی‌درکه شرقدن غربه آقوب بحر محیط غربیه توشر. آفریقه‌یه منسوب آدالردن (ماداغاسقار) آدا سی مشهوردر. بحر محیط هندیده و آفریقه‌نك جهت شرقیسنده واقعدر.

آفریقه‌نك عموم اهالیسی ایکی یوز بش میلیون و بونك نصفندن زیاده‌سی اهل اسلام حساب اولنمشدر.

آفریقه‌ده دکز کنارلرنده آوروپا دولتلرینك حکمنده اولان الکالر چوقدر بو قطعه‌ده انکلیز، فرانسز، نمسه و سائرلرك مستملکاتی موجوددر. قطعه‌نك ایچلری یخشی معلوم دکلدر. مجول یرلری حالا باردر.

مصر

نیل بویو اولان الکا شاپ دکزی و آق دکز و صحرای کبیر و حبش ایله همجوار اولوب مصر نامی ایله مغروف ولایات عثمانیه‌در. اهالی عرب و زنجی، عموما اسلامدر. مقداری اون ایکی میلیون؛ عثمانلیه تابع خدیو طرفندن اداره اولنور. محمد علی پاشا زمانندن برو یعنی ۷۰ سنه‌دن برو طریق ترقیده اولان ممالك مدنیه‌در. تجارت و زراعت خیلی ایلرولمش الکادر. دنیانك اك میوه‌دار بر محلیدر. محل حکومت (القاهرا) در مشهور بلده‌لری — اسکندریه، پورت سعید، سویش و سواکن شهرلریدر.

قوهٔ عسکریه فرق بیك نظام و فرق قطعه حرب کمیسندن عبارتدر.

حبش

مصرك جهت جنوبیسنده حبش الکاسی واقعدر اوچ میلیون اهالی باردر اکثر اهل نصرادن حساب اولنیور خیلیسی مجوسیدر نظام و انتظام و معارف و تجارت و صنایع یوقدر محل حکو مت (غاندورا) شهریدر، مخصوص حکمداری باردر.

طرابلس

آفریقه‌ی شمالیده مصرك جهت غربیسنده اولان طوپراق عثمانلینك طرابلس ولایتیدر. اهالی بر میلیون عموما عرب و اسلامدر. عثمانلی پادشاسی طرفندن اداره اولنیور.

تونس

طرابلس ایله همجوار و آنك غربنده تونس بکلکی واقعدر. اهالیسی ایکی میلیون عرب و اسلامدر. عثمانلیه تابع آیروجه بر حکومتدر حیلی سنه‌لردن برو فرانسه نفوذینه توشمشدر. محل حکو مت تونس شهریدر.

جزایر

تونس و فاس آراسنده اولان جزایر نام عرب الکاسی مقدمجه عثمانلیه تابع حکومت ایدی. بو کونده فرانسه اداره‌سنده‌در. یرلی اهالیسی آلتی میلیون عربدر جمعی اسلامدر. مشهور بلده‌لری — جزایر و قنسطنطین شهریدر یوز بیك قدر فرا نسز و یهودی موجوددر.

فاس

شمالا آق دکز غربا بحر محیط غربی جنوبا صحرای کبیر و شرقا جزایر ایله همجوار الکا فاسدرکه مستقل حکومت عربیه و اسلامیه‌در.

اهالی آلتی میلیون ادارهٔ ملك غیری منتظم صورتده‌در، معارف و نظامات و اصول جدید یوقدر، عسکر آلتمش بیك؛ حرب کمیسی یوز سکسان قطعه، لکی بی نظام اولدیغندن قدر و معیتی یوقدر بو الکایه مراکش و مغربی دخی تسمیه ایدرلر، بونلرك خیلیسی اندلس دولتی انقر ضندن صوك اسپانیادن هجرت ایدن حلقلردر. عربلردن ماعدا الکاده خیلیجه یهودی اهالیسی موجوددر.

آمریقه قطعه‌سی

آمریقه یا که یکی دنیا بحر محیط غربی ایله بحر محیط کبیر آراسنده‌در. زمان اولیده آوروپا و آزیا و آفریقه قطعه‌لری معلوم اولوب آمریقه مجهول اولدیغندن بوندن دورت یوز سنه اول بو قطعه کشف اولنوب «یکی دنیا» نامنی دخی ویرلمشدر.

آمریقه بر برینه قوشق ایکی بیوك قطعه‌در. برینه آمریقهٔ شمالی و دیکرینه آمریقهٔ جنوبی دیرلر. غایت حوش هوا و میوادار طوپراقلردر. قرلرنده انسان بویوندن زیاده پچپ اولور. بیوك اورمانلر و ادیللر چوقدر. نباتات و حیوناتك هر تورلیسی موجوددر.

یرلی اهالیسی معارف و مدنیتدن بی بهره اقوام مجوسیدر. بورنغی زمانده اون ایکی میلیون قدر حساب اولنیورلر ایدی. حاضرده سنه بسنه آزال- مقده‌در، چونکه آمریقه‌یه هجرت ایدن آوروپا خلقلرینك مدنیت و معشیتلری ایله امتزاج ایده میوب جیتلره قاچوب انقراض اولمقده‌لر امریقه- لك عموم اهالیسی سکسان بش میلیون خلقدر بر مقداری یرلی کیبك وحشی خلقلر و بر مقداری آفریقه‌دن اسیر صورتنده نقل اولنان زنجی خلقلری و اکثر اهالی آوروپادن هجرت ایتمش انکلیز، فرانسز، نمسه، اسپانیول و سائر اقوامدر.

آمریقه‌ده آوروپا دولتلرینه تابع الکالر دخی موجوددر.

افريقا قطعه سی
اسپانيا
آناطولی
آق دكيز
شام
سوريه
ايران
جزاير
تونس
قاهره
مدينه
مكه
جده
مسقط
يمن
عدن
سواكن
خرطوم
مدار سرطان
صحرای كبير
تيمبوقتو
چاد كولی
سنغال
غامبيا
ليبريا
اقرا
صومالی
زنكبار
موزامبيك
ناتال
قاپلند
سنت الني
مدار جدی
كبير
بحر محيط هندی
بحر محيط

بحر محیط کبیر
آز قطعه سی
چین
قطای
یاپونیا
فورموزه
ماریان اطه لری
مارشال اطه لری
ساندوویچ اطه لری
مدار سرطان
آمریقای شمالی
جاوا
بورنئو
مالاغا
سومانیا
یکی کینه یه
سالومون اطه لری
یکی بریتانیا
پولینیزیا
فیدجی
یکی قالدونیا
تایتی اطه لری
بحر محیط هندی
اوستراليا قطعه سی
سیدنه ی
تاسمانیا
چاتام
مدار جدی
پولینیزیا
بحر محیط کبیر
آوستراليا قطعه سی

20

امریقهٔ شمالیده (قنادا) انکلتره‌یه، بحر محیط غربیده بعض آدالر اسپانیاو سائر آوروپا حکومتلرینه تابعدرلر.

آمریقه حکومتلری هپ جمهوریتدر. اك اولوغ جمهوریت شمالی آمریقه‌ده «قوشمه آمریقه» جمهوریتدرکه انکلیز، فرانسز و نمسه خلقلرندن عبارت سکسان ایکی ملیون اهالیسی باردر. اهبو جمهوریت جهاننك اك بیوك اك کوچلی اك مدنی دولتلرندندر. دکزده قوتی و تجارتی آنجق انکلیزدن اکسیکدر، سائر دولتلره فائقدر. اهالی عموما اوقومش در غایت معلوماتلی صنایع و هنره ماهردر. زراعت میداننده ایسه آمریقه بغدایی چوق الکاده صاتولوب آلنیور.

قوهٔ عسکریه‌سی بر ملیون سکز یوز بیك آدمدر قوهٔ بحریه‌سی ۱۵۰ قطعه حرب کمیسیدر. محل حکومت (واشنغتون) اولوغ شهرلری (نیورق)، (چیقاغو)، (فیلادلفیا)، (بالتیمور) و (کالیفورنیا) در.

﴿ مکسیقه ﴾

قوشمه آمریقه جمهوریتنك جنوبنده مکسیقه جمهوریتی واقعدر. اهالی اکثر اسپانیول، مذهب قاتولیك؛ مقدار نفوس اون ایکی ملیون، عسکر یکرمی بیك نظام؛ حرب کمیسی اون قطعه، محل حکومت (مکسیقه) در. اصول حکومت جمهوریتدر.

﴿ آمریقهٔ جنوبی حکومتلری ﴾

جنوبی آمریقه‌ده ـ ونه‌زؤلا. پرو، چلی، لاپلاتا و برازیلیا الکالری هپ جمهوریتلردر؛ اهالینك اکثریسی اسپانیول؛ مذهب قاتولیکدر؛ برازیلیا الکاسنده اون اوچ ملیون اهالی موجوددر. خیلیسی آفریقه‌دن نقل اولنان زنجی اسیرلرك اولادلریدر.

برازیلیادن جریان ایدوب بحر محیط عربیه منسوب (آمازونقه) ادیلی دنیانك اك بیوك ادیلیدر، هم اوزوندر هم صویی چوقدر، شویله‌که تاتلی صو اوله‌رق دکزه یاقین کلدکده سکسان ورست کینلکده آقار. برازیلیانك طوپراغی غایت میواداردر. توغایلقارده آتلی انسان بویو پچن حاصل اولور.

اصول حکومت جمهوریتدر؛ مذهب قاتولیك؛ محل حکومت (ریوژانیرو) شهریدر. آمریقه قطعه سنده اهل اسلام یوقدر، بولنانلر مسافردر.

﴿ آفسترالیا و پولینزیا ﴾

دنیانك بشنجی قطعه‌سی آزیانك جهت جنوبیسنده بحر محیط کبیرده واقع اولوغ بر صحرا در آنجق دکزکنارلرنده بعض یرلری قابل معیشتدر یرلی اهالیسی وحشی و همان حیوان درجه‌ده‌در.

عموم الکا انکلیز دولتنه تابعدر. انکلیز مهاجرلری حکم ایدرلر. محل حکومت (سیدنه‌ی) شهریدر.

﴿ پولنزیا ﴾

بحر محیط کبیرده بیوك و کیچوك آدالر چوقدر. بو آدالره عموما (پولنزیا) تسمیه ایدرلر. غایت خوش هوا و میوادار آدالردە بولنان یرلی اهالی کیبکدر، وحشیدر، آدالرك جمله‌سی آوروپالیلرك تصرفنده‌در. قارته‌ده بونلر اوفاق نقطه‌لر ایله اشارت اولنمشدر.

﴿ باصمه خانهٔ « ترجمان » ﴾

Крым-тат $\frac{3}{248}$

Крым
мат
3
248
ХИМИЯ